

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

Державна політика та управління
стратегічними комунікаціями

281 Публічне управління
та адміністрування

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

28 Публічне управління
та адміністрування

Форма здобуття освіти: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Роль громадянського суспільства в реалізації державної
інформаційної політики»**

здобувача Кревського Андрія Юрійовича

Науковий керівник: *д.держ.упр., проф. Карпенко Олександр Валентинович*

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *д.держ.упр., проф. Карпенко О.В.*

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

Державна політика та управління
стратегічними комунікаціями

281 Публічне управління
та адміністрування

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

28 Публічне управління
та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Завідувач кафедри

Л.А. Гаєвська

О.В. Карпенко

2025 р.

2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Кревському Андрію Юрійовичу

очної (денної) форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

**на тему «Роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної
політики»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «03» вересня 2025 р. № 1292-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах Європейської Комісії,
Постанови Кабінету Міністрів України, рішення Ради національної безпеки і оборони
України, Укази Президента України, Закон України, рішення Ради Європи

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-методологічні засади ролі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики
Розділ 2	Сучасний стан участі інститутів громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики в Україні
Розділ 3	Напрями вдосконалення механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у реалізації державної інформаційної політики
Об'єкт дослідження:	державна інформаційна політика
Предмет дослідження:	роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Комплексний аналіз ролі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України в умовах російської агресії та цифрової трансформації, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у інформаційній сфері в логіці smart power.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1.Розкрити зміст ключових понять та простежити еволюцію інформаційної політики в системі публічного управління. 2. Проаналізувати основні теоретико-концептуальні підходи до розуміння ролі громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики держави.
У розділі 2	1. Охарактеризувати нормативно-правові, інституційні та організаційні засади участі інститутів громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України. 2. Дослідити трансформацію участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України в контексті протидії російській інформаційній агресії та розвитку цифрових ініціатив.
У розділі 3	1. Оцінити ефективність чинних механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у сфері державної інформаційної політики. 2. Розробити пропозиції щодо вдосконалення участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України в логіці smart power, включно з післявоєнними перспективами розвитку.

Завдання підготував
науковий керівник

О.В. Карпенко

«05» вересня 2025 р.

Завдання одержав
здобувач

А.Ю. Кревський

«05» вересня 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 73 сторінки, 3 таблицю, список використаних джерел зі 98 найменувань

«Роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики»

Об'єктом дослідження є державна інформаційна політика.

Предметом дослідження є роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики.

Мета і завдання дослідження данної роботи, це комплексний аналіз ролі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України в умовах російської агресії та цифрової трансформації, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у логіці концепції smart power.

Для досягнення поставленої мети у роботі сформульовано й вирішено такі завдання:

- уточнити понятійно-категоріальний апарат, розкрити сутність і еволюцію інформаційної політики в системі публічного управління;
- з'ясувати роль та місце громадянського суспільства в системі публічного управління, окреслити теоретико-концептуальні підходи до аналізу його впливу на інформаційну політику держави, у тому числі кризь призму концепції soft/smart power та теорій публічної сфери;
- проаналізувати нормативно-правові засади участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики України;
- дослідити інституційно-організаційні механізми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в інформаційній сфері;
- простежити трансформацію участі громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики у період 2014–2022 рр. та після початку повномасштабного вторгнення 2022 року, зокрема в контексті протидії російській інформаційній експансії;
- оцінити ефективність чинних механізмів участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики та визначити критерії їх результативності;
- обґрунтувати напрями вдосконалення інституційних, нормативних та організаційно-технічних механізмів розвитку участі громадянського суспільства в системі реалізації державної інформаційної політики України в логіці smart power.

Теоретичне, методичне та практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні розуміння ролі громадянського суспільства, як співтворця державної інформаційної політики та носія національного smart power; у концептуалізації взаємодії «держава – громадянське суспільство» в інформаційній сфері в умовах війни й повоєнної відбудови.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані: органами державної влади та органами місцевого самоврядування – при вдосконаленні нормативно-правового та інституційного забезпечення державної інформаційної політики й механізмів взаємодії з громадянським суспільством; інститутами громадянського суспільства – для планування власних стратегій участі, реалізації інформаційних, освітніх та меморіальних проєктів.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2025. Рік захисту роботи – 2025.

Ключові слова: державна інформаційна політика, громадянське суспільство, публічне управління, гібридна агресія, інформаційна безпека, soft power, smart power, громадська участь, мережеві структури, національна пам'ять

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми
«Державна політика та управління стратегічними комунікаціями»
Кревського Андрія Юрійовича

на тему «Роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики»

1. **Актуальність дослідження** зумовлена тим, що в умовах російсько-української війни інформаційна політика набула статусу одного з ключових інструментів забезпечення національної безпеки, стійкості та міжнародної суб'єктності України. Громадянське суспільство водночас виступає важливим учасником формування й реалізації державної інформаційної політики, впливаючи на публічні наративи, довіру до інститутів влади та підтримку стратегічних рішень.

2. **Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи.** У роботі дотримано логічної структури (вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки), зміст якої відповідає меті та завданням дослідження. Розкрито питання теоретико-методологічних засадам державної інформаційної політики та ролі громадянського суспільства, узагальнено сучасні наукові підходи, зокрема концепції soft power і smart power. Проаналізовано нормативно-правові, інституційні та організаційно-технічні засади участі інститутів громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики в Україні.

3. **Наявність самостійних розробок автора:** Автором уточнено зміст поняття «державна інформаційна політика» в контексті сучасних безпекових викликів та логіки smart power, запропоновано бачення громадянського суспільства як мережевого суб'єкта, здатного співтворити державну інформаційну політику на національному й міжнародному рівнях. У роботі систематизовано етапи трансформації участі громадянського суспільства в інформаційній політиці України, виокремлено ключові форми його залучення під час війни (волонтерські, адвокаційні, комунікаційні, меморіальні практики).

4. **Результати роботи** розширюють наукове розуміння ролі громадянського суспільства як співтворця державної інформаційної політики й важливого носія національного потенціалу smart power. Практичні висновки та рекомендації можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування під час розроблення й коригування стратегічних документів у сферах інформаційної політики, інформаційної безпеки та розвитку громадянського суспільства.

5. **Наявність недоліків.** Роботу виконано відповідно до вимог, структура є логічною, послідовною та науково обґрунтованою. Суттєвих недоліків не виявлено.

6. **Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** Кваліфікаційна магістерська робота Кревського А.Ю. виконана на професійному рівні, результати дослідження дають відповідь на поставлені завдання у вступі, робота відповідає всім наявним вимогам. Робота може бути допущена до захисту з оцінкою «відмінно».

Науковий керівник:

завідувач кафедри національної економіки
та публічного управління, д.держ.упр., проф.

Олександр КАРПЕНКО

«___» _____ 2025 р.

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти
Кревського Андрія Юрійовича

на тему: «Роль громадянського суспільства реалізації державної інформаційної політики»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її виконання. Тема роботи є надзвичайно актуальною в умовах триваючої російсько-української війни та глибокої трансформації системи публічного управління в Україні. Інформаційний простір став ключовим полем протиборства, де вирішуються питання національної безпеки, ідентичності та суверенності держави. На цьому тлі зростає роль громадянського суспільства як мережевої структури, здатної оперативного реагувати на загрози, формувати наративи та посилювати потреби держави та України. Вибір теми є своєчасним і доцільним, він відповідає актуальним потребам держави та завданням модернізації публічного управління.

Якість проведеного дослідження. Робота має чітку логіко-структурну побудову: вступ, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У першому розділі автор розкриває сутність і еволюцію державної інформаційної політики, місце громадянського суспільства в системі публічного управління, систематизує основні теоретико-концептуальні підходи (зокрема soft power, smart power, теорії громадянського суспільства). У другому розділі здійснено аналіз нормативно-правових та інституційно-організаційних засад участі громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики України, простежено трансформацію форм взаємодії після 2014 року та з початком повномасштабного вторгнення 2022 року. Третій розділ носить прикладний характер і містить оцінку ефективності чинних механізмів, а також обґрунтування напрямів їх удосконалення на основі логіки smart power. Методологічний інструментарій (системний, інституційний, історико-логічний, мережевий підходи, аналіз синтез, кейс-стаді) застосовано коректно. Джерельна база є репрезентативною, охоплює нормативні акти, аналітичні доповіді, праці українських та зарубіжних дослідників, без залучення російських джерел.

Позитивні риси роботи. До сильних сторін роботи можна віднести комплексний міждисциплінарний підхід до аналізу ролі громадянського суспільства в інформаційній політиці. В роботі є чітке розуміння екзистенційного характеру російсько-української війни та відповідне трактування інформаційної політики як важливого виміру smart power. Також відмічу наявність конкретних, обґрунтованих пропозицій (створення дорадчих органів нового типу, проєктів меморіальної політики, цифрового архіву війни, розвиток цифрових платформ участі).

Зауваження. Зауваження мають рекомендаційний характер. Доцільно було б більш формалізувати методіку оцінки ефективності механізмів участі громадянського суспільства (через систему показників та індикаторів). Та подекуди ще стриманіше уникати емоційно забарвлених формулювань, зберігаючи суто академічний тон викладу. Зазначені зауваження не зменшують наукової та практичної цінності роботи.

Практична значимість висновків та рекомендацій. Результати магістерської роботи мають практичне значення для органів державної влади при розробленні стратегічних документів у сфері інформаційної політики, та розвитку громадянського суспільства. Так само і для інституцій громадянського суспільства при плануванні освітніх, медійних і меморіальних проєктів.

Керівник департаменту розвитку проєктів з нерухомості
доктор філософії (PhD) з економіки

Рейнольд Заале

Підпис засвідчую:
(посада, підпис)

(підпис, ПІБ)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 .ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	11
1.1. Поняття, сутність та еволюція інформаційної політики в державному управлінні....	11
1.2. Роль та місце громадянського суспільства в системі публічного управління.....	16
1.3. Теоретико-концептуальні підходи до аналізу ролі громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики держави.....	21
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УЧАСТІ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	26
2.1. Нормативно-правові засади участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України.....	26
2.2. Інституційно-організаційні механізми взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики	34
2.3. Трансформація участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики.....	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ «ДЕРЖАВА – ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО» У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	44
3.1. Оцінка ефективності чинних механізмів участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики в Україні	44
3.2. Механізми підвищення якості впливу громадянського суспільства на реалізацію державної інформаційної політики	51
3.3. Інституційні, нормативні та організаційно-технічні шляхи розвитку участі громадянського суспільства в системі реалізації державної інформаційної політики України.....	56
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України позначений тривалим протистоянням російській збройній та гібридній агресії, глибокою трансформацією системи публічного управління та стрімкою цифровізацією суспільних процесів. В цих умовах інформаційний простір перетворюється на один із ключових вимірів національної безпеки, де вирішуються питання збереження державного суверенітету, суспільної стійкості та української ідентичності.

Державна інформаційна політика зазнає суттєвого переосмислення: від допоміжного інструмента комунікації органів влади вона еволюціонує до системного елементу *smart power*, що поєднує інформаційні, культурні, освітні та безпекові інструменти. Особливого значення в цих процесах набуває громадянське суспільство як мережевий, самоорганізований суб'єкт, здатний швидко мобілізувати ресурси, формувати національні наративи, протидіяти дезінформації й впливати як на внутрішню, так і на зовнішню комунікацію держави.

Події після 2014 року, активізація волонтерського та добровольчого руху, розвиток незалежних медіа й цифрових ініціатив, масова самоорганізація громадян після 24 лютого 2022 року переконливо продемонстрували, що інститути громадянського суспільства фактично стали одним із ключових носіїв української *smart power*. Водночас механізми їх системної інтеграції в цикл формування та реалізації державної інформаційної політики залишаються недостатньо інституціоналізованими й нерівномірно реалізуються на різних рівнях влади, що обумовлює потребу в комплексному науковому дослідженні. Саме цим зумовлена актуальність обраної теми магістерської роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика громадянського суспільства та його ролі в публічному управлінні знайшла широке відображення у роботах зарубіжних і вітчизняних дослідників. Класичні підходи до розуміння

громадянського суспільства як простору самоврядної активності громадян, носія соціального капіталу та важливого елемента демократичного ладу представлені у працях А. де Токвіля, Ю. Габермаса, Е. Геллнера, Р. Патнема, Л. Даймонда, Дж. Коена та Е. Арато, Дж. Кіна та ін. Вони акцентують увагу на функціях громадянського суспільства у формуванні довіри, контролі влади, артикуляції інтересів і розбудові горизонтальних мереж взаємодії.

Український вимір розвитку громадянського суспільства, його впливу на демократичні трансформації, європейську інтеграцію та протидію авторитарним тенденціям висвітлено в працях В. Степаненка, В. Бекешкіної, О. Гараня, М. Рябчука, Ю. Романенка, О. Карпи, О. Куїк та інших дослідників, які аналізують еволюцію громадянської активності від «перехідної демократії» до суспільства, здатного до масової самоорганізації в умовах кризи. Окрему увагу приділено ролі протестних рухів, Майданів, волонтерських та добровольчих ініціатив у зміні балансу між державою та суспільством.

Питання державної інформаційної політики, інформаційного суспільства та інформаційної безпеки України досліджуються у працях В. Бебика, О. Зернецької, М. Ожевана, С. Сірого, М. Дімчогло, Т. Савосько та інших українських авторів, які аналізують зміст, інструменти й виклики інформаційної політики в умовах глобалізації, цифровізації та гібридних загроз. У їхніх роботах обґрунтовується необхідність переходу від суто регулятивного розуміння інформаційної політики до стратегічного її бачення, що поєднує захист інформаційного простору, розвиток комунікативної спроможності держави та забезпечення прав громадян на інформацію.

Концепції *soft power* та *smart power* розроблено й популяризовано в працях Дж. Ная, Е.Дж. Вілсона III, Л. Фрідмана та інших представників сучасних студій з міжнародних відносин. Вони демонструють, як поєднання привабливості цінностей, культури, комунікаційних стратегій і здатності до коаліцій доповнює традиційні «жорсткі» інструменти сили. У контексті російсько-української війни особливу вагу

мають аналітичні праці П. Померанцева, Т. Снайдера, а також низки українських авторів і практиків (зокрема В. Пекаря), які досліджують природу інформаційних воєн, маніпуляції нарративами, пропаганду та механізми суспільної стійкості до дезінформації.

Водночас, попри значну кількість робіт, дотичних до окресленої проблематики, комплексне дослідження ролі саме українського громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики в умовах повномасштабної війни, екзистенційних загроз та цифрової трансформації досі залишається недостатньо розробленим. Не повною мірою систематизовано сучасний український досвід участі громадянського суспільства в інформаційній політиці у внутрішньому та зовнішньому вимірах, а також механізми інституціоналізації цього впливу й оцінювання його ефективності. Заповненню цих прогалів і присвячене дане дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є комплексний аналіз ролі громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики України в умовах російської агресії та цифрової трансформації, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» в інформаційній сфері в логіці *smart power*.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено та розв'язано такі завдання:

- уточнити понятійно-категоріальний апарат та розкрити сутність і еволюцію державної інформаційної політики в системі публічного управління;
- охарактеризувати роль і місце громадянського суспільства в системі публічного управління та в архітектурі інформаційної безпеки держави;
- систематизувати теоретико-концептуальні підходи до аналізу участі громадянського суспільства в інформаційній політиці держави, зокрема концепції

soft power, smart power, теорії ненасильницького спротиву, критичної маси та *resilience*;

– проаналізувати нормативно-правові, інституційні та організаційні засади участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики України;

– дослідити трансформацію участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики у 2014–2021 роках та після початку повномасштабного вторгнення 2022 року, зокрема в контексті протидії російській інформаційній агресії;

– оцінити ефективність чинних механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у сфері інформаційної політики на основі визначених критеріїв;

– обґрунтувати інституційні, нормативні та організаційно-технічні напрями вдосконалення участі громадянського суспільства в системі реалізації державної інформаційної політики України.

Об’єктом дослідження є державна інформаційна політика.

Предметом дослідження є роль громадянського суспільства реалізації державної інформаційної політики.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять принципи системного, інституційного, структурно-функціонального, мережевого та ціннісно-нормативного підходів. У роботі використано:

– загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, порівняння)

– для опрацювання наукової літератури, нормативно-правових актів та аналітичних матеріалів;

– історико-логічний та історико-генетичний методи – для реконструкції еволюції державної інформаційної політики та трансформації ролі громадянського суспільства після 2014 року;

– інституційний і мережевий аналіз – для дослідження форм взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в інформаційній сфері;

– елементи контент-аналізу та метод кейс-стаді – для вивчення конкретних прикладів діяльності волонтерських, правозахисних, медійних та просвітницьких ініціатив громадянського суспільства України у контексті *smart power*.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу магістерської роботи становлять Конституція України; закони України у сфері інформаційної політики, національної безпеки, медіа, розвитку громадянського суспільства, волонтерської діяльності; укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки та сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства; стратегічні документи (доктрини, стратегії, концепції) у сфері інформаційної безпеки, цифрового врядування та розвитку громадянського суспільства.

Також використано аналітичні доповіді й звіти вітчизняних та міжнародних організацій, результати соціологічних опитувань, матеріали провідних українських і зарубіжних засобів масової інформації, офіційні звіти й комунікації громадських організацій, волонтерських фондів, медійних і освітніх ініціатив, а також наукові праці українських та зарубіжних дослідників, присвячені розвитку громадянського суспільства, інформаційної політики, *soft power* та *smart power*.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне та методичне значення одержаних результатів полягає в подальшому розвитку наукових уявлень про державну інформаційну політику в логіці *smart power*, про громадянське суспільство як мережевого суб'єкта інформаційної політики та про критерії оцінювання ефективності взаємодії «держава – громадянське суспільство» в інформаційній сфері. Запропоновані підходи можуть бути використані для вдосконалення категоріального апарату, методології аналізу інформаційної політики та інституційної участі громадянського суспільства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків і рекомендацій магістерської роботи: органами державної влади – під час удосконалення стратегічних документів у сфері інформаційної політики, інформаційної безпеки, розвитку громадянського суспільства та цифрового врядування; інститутами громадянського суспільства – при плануванні та реалізації адвокаційних, просвітницьких, медійних, волонтерських та меморіальних проєктів, спрямованих на посилення *smart power* України; закладами вищої освіти – у навчальному процесі при викладанні дисциплін з публічного управління, інформаційної політики, цифрового врядування та розвитку громадянського суспільства.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади ролі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики» розкрито сутність і еволюцію державної інформаційної політики в системі публічного управління, уточнено зміст ключових категорій (інформаційна політика, інформаційна безпека, громадянське суспільство, *soft power*, *smart power*), охарактеризовано місце та функції громадянського суспільства в архітектурі інформаційної політики держави, систематизовано основні теоретико-концептуальні підходи до аналізу участі громадянського суспільства в інформаційних процесах.

Другий розділ «Сучасний стан участі інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики в Україні» присвячено аналізу нормативно-правових, інституційних та організаційних засад взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в інформаційній сфері. У розділі розглянуто чинне законодавство, стратегічні документи та практику їх реалізації, досліджено інституційно-організаційні механізми участі (громадські ради, консультації з громадськістю, електронні інструменти участі тощо), а також простежено трансформацію ролі громадянського

суспільства в реалізації інформаційної політики у 2014–2021 роках і після початку повномасштабного вторгнення 2022 року на основі аналізу конкретних кейсів волонтерського та добровольчого руху, правозахисних, медійних і просвітницьких ініціатив.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення механізмів взаємодії “держава – громадянське суспільство” у реалізації державної інформаційної політики» визначено та обґрунтовано підходи до оцінювання ефективності чинних механізмів участі громадянського суспільства в інформаційній політиці, запропоновано систему критеріїв такої оцінки, а також розроблено інституційні, нормативні та організаційно-технічні напрями вдосконалення взаємодії «держава – громадянське суспільство» в логіці *smart power*.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження представлені автором на IV міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах» (м. Київ – м. Вроцлав, 23 жовтня 2025 року) [98].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Поняття, сутність та еволюція інформаційної політики в державному управлінні

Правове підґрунтя інформаційної політики в Україні закладено в низці базових нормативно-правових актів, що поступово формували рамки функціонування національного інформаційного простору. Закон України «Про інформацію» визначає ключові поняття, принципи та режими доступу до інформації, закріплює право кожного на інформацію та забороняє цензуру [1]. Відповідно до статті 1 цього Закону інформація розглядається як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі .

Закон України «Про доступ до публічної інформації» деталізує процедури реалізації права на доступ до інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень, установлює строки розгляду запитів, підстави обмеження доступу та механізми оскарження рішень розпорядників [2]. Закон України «Про національну безпеку України» безпосередньо відносить інформаційну безпеку до складових національної безпеки, а Доктрина інформаційної безпеки України, затверджена Указом Президента України, системно окреслює національні інтереси в інформаційній сфері, основні загрози та стратегічні завдання держави [3–5].

На початку 2000-х років Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» став першим комплексним актом, що визнав стратегічну важливість цифрових технологій,

електронного урядування та розвитку інформаційної інфраструктури . Він заклав концептуальну основу для подальшого розвитку політики відкритих даних, електронних послуг, цифрової трансформації державного управління. Надалі ці напрями одержали розвиток у державних стратегіях, програмах інформатизації, концепціях електронного урядування та цифровізації [5].

Українські дослідники наголошують, що інформаційна політика в сучасних умовах не може зводитися до технічного управління інформаційними ресурсами чи проведення окремих комунікаційних кампаній. Вона розглядається як комплексна діяльність держави, спрямована на формування відкритого, безпечного і конкурентного інформаційного простору, що відповідає європейським стандартам демократії та прав людини. Аналізуючи досвід США, дослідники підкреслюють, що ефективна інформаційна політика поєднує розвиток інфраструктури, захист інформаційних прав людини, стратегічні комунікації та елементи зовнішньої політики, орієнтованої на зміцнення міжнародної підтримки держави. Це означає, що інформаційна політика виходить за межі «внутрішньої» регуляції й стає важливим інструментом проєкції держави назовні – через публічну дипломатію, культурні та освітні програми, роботу з іноземними медіа [12].

У ширшому соціологічному контексті інформаційна політика розглядається як відповідь держави й суспільства на фундаментальні трансформації, пов'язані з переходом до постіндустріального та мережевого суспільства. Д. Белл, описуючи становлення постіндустріального суспільства, наголошував, що центральним ресурсом стають знання, а основою нової соціальної організації – виробництво інформації та її застосування у прийнятті рішень. М. Кастельс, розвиваючи концепцію мережевого суспільства, підкреслює, що влада в сучасному світі значною мірою реалізується через здатність формувати значення та коди інтерпретації реальності за допомогою комунікаційних процесів. Саме у цьому зміщенні від матеріальних ресурсів до інформаційно-сміслових і полягає глибинний

контекст, у якому формується державна інформаційна політика, особливо в умовах гібридних і інформаційних війн.

Західні дослідники пропонують низку концептуальних рамок, що дозволяють точніше окреслити зміст інформаційної політики. S. Braman визначає її як сукупність законів, правил, норм та інституційних практик, які впливають на формування, обробку, передавання, використання й контролювання інформації в суспільстві [27]. A. Duff вбачає в інформаційній політиці «каркас» інформаційного суспільства, що задає параметри доступу до інформації, її якості, надійності та безпеки. У цих підходах інформаційна політика не зводиться до медійного регулювання або окремих технологічних секторів – йдеться про загальні «правила гри» для всіх суб'єктів інформаційних відносин: держави, бізнесу, медіа, громадянського суспільства та окремих громадян.

Сутність інформаційної політики конкретизується через її функції в системі публічного управління. Регулятивна функція полягає у встановленні чітких правил для всіх учасників інформаційних відносин: визначення режимів доступу (відкритий, з обмеженим доступом, службова інформація, державна таємниця), гарантій свободи слова, заборони цензури, регулювання мови ворожнечі, захисту персональних даних [1–3]. Правозабезпечувальна функція пов'язана із гарантуванням реалізації конституційних прав і свобод у сфері інформації – права на інформацію, права на приватність, права на захист честі й гідності, права на захист від поширення недостовірних відомостей. Комунікативна функція реалізується через організацію двостороннього зв'язку «держава – суспільство», зокрема завдяки прозорості діяльності органів влади, механізмам електронної демократії, відкритим даним, суспільному мовленню. Інтеграційна та ідентифікаційна функції стосуються формування національної ідентичності, історичної пам'яті, спільного бачення майбутнього через освітню, культурну та медійну політику. Безпекова функція виявляється у протидії дезінформації, захисті критичної інформаційної

інфраструктури, нейтралізації інформаційно-психологічних операцій, у тому числі з боку держав-агресорів [9; 10].

Еволюція інформаційної політики України має кілька етапів, що відображають зміну зовнішнього та внутрішнього контекстів. Перший, умовно до 2004 року, характеризувався формуванням базового законодавства та слабкою імплементацією норм у практику: інформаційна сфера розглядалася переважно як технічний додаток до галузей зв'язку та ЗМІ. Другий етап (2004–2013 роки) пов'язаний із Помаранчевою революцією, зростанням суспільного попиту на свободу слова й розвитком комерційних медіа, однак без цілісної концепції інформаційної безпеки та цифрової трансформації. Третій етап розпочався після 2014 року як реакція на російську агресію: інформаційна політика дедалі більше набуває безпекового виміру – обмежується доступ до російських пропагандистських ресурсів, посилюється увага до кібербезпеки, формуються основи системної стратегії інформаційної безпеки. Четвертий, сучасний етап пов'язаний із масштабною цифровою трансформацією, розвитком електронних послуг, «держави у смартфоні», а також із необхідністю поєднати відкритість і безпеку в умовах повномасштабної війни [5]. На кожному з цих етапів змінюється і роль громадянського суспільства – від ролі об'єкта інформування до співтворця політики й партнера держави.

Міжнародні організації наголошують, що інформаційна політика демократичної держави має органічно поєднувати свободу вираження поглядів, медіаплюралізм, доступ до інформації й ефективні механізми захисту від маніпуляцій. Документи Ради Європи щодо медіаплюралізму, політичної комунікації в цифровому середовищі та розвитку політики медіа- й інформаційної грамотності підкреслюють, що стійкість демократичних інститутів прямо залежить від здатності громадян критично оцінювати інформацію та протистояти маніпуляціям. Матеріали UNESCO в межах Global Alliance for Partnerships on Media and Information Literacy (GAPMIL) розглядають медіа- та інформаційну грамотність

як частину базових компетентностей громадянина XXI століття. У документах ЄС питання інформаційної політики, свободи медіа й протидії дезінформації пов'язуються з функціонуванням верховенства права та якістю демократії.

Особливий вимір інформаційної політики пов'язаний із концепціями «м'якої» (soft power) та «розумної» (smart power) сили. Дж. Най визначає м'яку силу як здатність досягати бажаних результатів через привабливість культурної моделі, цінностей і зовнішньої політики держави, а не через примус чи матеріальний тиск [29; 31]. У своїй статті «Get Smart: Combining Hard and Soft Power» він вводить поняття smart power як уміле поєднання ресурсів жорсткої й м'якої сили в єдину стратегію, що дозволяє досягати довгострокових цілей із високим рівнем легітимності. Інформаційна політика в цьому контексті є одним з ключових каналів реалізації soft і smart power: через неї держава пояснює міжнародній спільноті свої дії, формує позитивний образ, мобілізує підтримку, проектує цінності назовні.

Російська Федерація тривалий час використовувала інструменти «м'якої сили» як елемент агресивної експансії: мережу державних і квазідержавних медіа, «культурні центри», проекти «русского мира», інфільтрацію гуманітарного простору сусідніх країн власними наративами. Як показує П. Померанцев, російська стратегія інформаційної війни ґрунтується на створенні середовища, у якому розмиваються межі між правдою та брехнею, а громадяни втрачають довіру до будь-яких інституцій, що відкриває простір для маніпуляцій. Українська відповідь на ці виклики – поєднання державних політик захисту інформаційного суверенітету та активності громадянського суспільства, яке створює власні канали поширення правдивої інформації, формує нові культурні й історичні наративи, документує злочини агресора [16; 22].

Узагальнюючи наведене, доцільно запропонувати робоче авторське визначення державної інформаційної політики України. У подальшому під державною інформаційною політикою України в цій роботі розумітиметься цілеспрямована діяльність органів публічної влади у взаємодії з інститутами

громадянського суспільства, спрямована на формування, захист і розвиток національного інформаційного простору як ресурсу національної безпеки та smart power України, а також на забезпечення реалізації конституційних прав людини в інформаційній сфері [1–6]. Саме в такому розумінні інформаційна політика надалі аналізуватиметься у зв'язку з роллю громадянського суспільства.

1.2. Роль та місце громадянського суспільства в системі публічного управління

У сучасній політичній теорії громадянське суспільство розглядається як ключова сфера демократичного ладу, що посідає проміжне, але автономне місце між державою та ринком. В українській науковій традиції воно визначається як сукупність самостійних і незалежних від держави інститутів та практик самоорганізації громадян – громадських об'єднань, благодійних фондів, професійних асоціацій, органів самоорганізації населення, неформальних ініціатив, волонтерських мереж, експертних спільнот, культурних і освітніх проєктів тощо [13–15]. Дослідники підкреслюють, що громадянське суспільство – це не лише сукупність організацій, а й простір громадянської активності, у якому формуються довіра, солідарність і відповідальність [15].

Розвиток концепції публічного управління (governance) зміщує акцент з ієрархічної моделі «державна – піддані» до мережевої моделі, де політика формується й реалізується через взаємодію великої кількості акторів – державних, приватних і громадських. У цій логіці громадянське суспільство виступає не «декоративним» елементом демократії, а співтворцем публічної політики. Саме через його інститути відбувається артикуляція та агрегування інтересів різних соціальних груп, їхній вихід у публічну сферу, перетворення на конкретні вимоги до органів влади.

Функції громадянського суспільства в системі публічного управління є багатовимірними. Функція артикуляції та агрегування інтересів реалізується через діяльність громадських організацій, рухів та ініціатив, які дозволяють різним групам населення – професійним, територіальним, ціннісним – формулювати свої потреби й перетворювати їх на структурований порядок денний для органів влади [16; 21]. Представницька та участницька функції виявляються у використанні механізмів публічних консультацій, діяльності громадських рад, електронних петицій, дорадчих платформ, партисипативних бюджетів, які забезпечують постійний двосторонній зв'язок між суспільством і владою. Контрольна (watchdog) функція реалізується у діяльності антикорупційних організацій, розслідувальної журналістики, правозахисних структур, які виявляють факти корупції, зловживань, неефективного використання публічних ресурсів, порушень прав людини та домагаються змін [16; 17; 20].

Сервісна та інноваційна функції громадянського суспільства пов'язані з наданням соціальних, освітніх, культурних, консультаційних послуг, апробацією нових моделей роботи, які згодом можуть бути інтегровані в державну політику. Ціннісно-нормативна функція полягає у формуванні через просвітницькі кампанії, освітні програми, адвокаційні проєкти культури прав людини, неприйняття корупції, поваги до верховенства права та усвідомлення спільної відповідальності за спільне благо. Роботи Р. Патнема показують, що розвиток горизонтальних мереж довіри та взаємодопомоги є важливою передумовою ефективного функціонування демократичних інститутів [33].

Роль громадянського суспільства в Україні особливо виразно проявилася в умовах російської агресії, коли національне виживання стало безпосередньою ставкою політичних процесів. Аналітичні доповіді НІСД та громадських дослідницьких інституцій фіксують феноменально високий рівень довіри до волонтерських, благодійних та громадських організацій порівняно з багатьма органами державної влади. Починаючи з 2014 року, саме громадянське суспільство

часто першим реагувало на критичні виклики, компенсуючи брак ресурсів, спроможності чи політичної волі державних інституцій.

Після окупації Криму у лютому–березні 2014 року Російська Федерація розгорнула спроби дестабілізації східних і південних регіонів України за так званим «кримським» сценарієм, використовуючи поєднання інформаційних операцій, підривної діяльності спецслужб, опори на місцеві кримінальні угруповання та організованого завезення «туристів-тітушок» і бойовиків із території РФ [16]. У низці міст – Харкові, Донецьку, Луганську, Одесі та інших – було здійснено спроби створення «народних республік» під прикриттям нібито «спонтанного» протестного руху.

У Харкові навесні 2014 року проросійські сили намагалися реалізувати сценарій захоплення органів влади та трансляції картинки «повстання» на російські телеканали. Після організованих мітингів, частина яких координувалася ззовні, відбулися спроби штурму будівлі обласної державної адміністрації, напади на проукраїнських активістів, інформаційні кампанії, спрямовані на дискредитацію Майдану та легітимної української влади. Водночас саме самоорганізація громадян стала ключовим фактором зриву цих планів. Проукраїнські активісти, студентські ініціативи, волонтери, локальні мережі довіри, а також фанатські угруповання футбольних клубів, які традиційно мали високий рівень внутрішньої солідарності та готовності до колективних дій, організували мобілізацію на захист міста. Коли проросійські групи намагалися взяти під контроль центр Харкова, поєднання дій правоохоронних органів і масової присутності активних громадян у публічному просторі, включно з футбольними фанатами, що перейшли від традиційних протистоянь до спільної проукраїнської позиції, не дозволило реалізувати сценарій «харківської народної республіки» за донецьким зразком [17].

Ще драматичніша ситуація розгорталася в Одесі. Місто мало потужні проросійські та кримінальні мережі впливу, заздалегідь інфільтровані російськими структурами та налаштовані на реалізацію сценарію «Одеської народної

республіки». На початку весни 2014 року сформувалися проросійські наметові містечка, які під виглядом «антимайдану» просували наративи про «захист російськомовних», «федералізацію» та «протидію фашизму». Інформаційний простір Одеси насичувався дезінформаційними повідомленнями про «київську хунту», «загрози з боку радикалів» тощо.

2 травня 2014 року під час проукраїнської ходи футбольних уболівальників «Чорноморця» та «Металіста», активістів Євромайдану й пересічних громадян на них здійснили організований напад озброєні проросійські групи. Подальші події призвели до масових вуличних сутичок і трагедії з пожежею в Будинку профспілок, унаслідок чого загинули десятки людей, сотні зазнали поранень. Попри масштаб і жорстокість протистояння, саме масова мобілізація проукраїнської частини одеської громади – активістів, волонтерів, уболівальників, небайдужих громадян – у взаємодії з частиною місцевих правоохоронців стала критичним чинником, який не дозволив реалізувати повномасштабний сценарій окупації Одеси за зразком Донецька й Луганська. Наявність мереж самозахисту, громадських формувань, горизонтальних зв'язків між різними групами активних громадян унеможливила встановлення російського контролю над містом, попри серйозні структурні вразливості [16; 17].

Паралельно з цим у 2014 році розгорнувся добровольчий рух, який частково компенсував недостатню боєздатність тодішніх Збройних Сил України. Добровольчі батальйони, сформовані з волонтерів, ветеранів, активістів Майдану, стали одним із ключових чинників стримування агресії на сході України в перший період війни. Масштабна волонтерська допомога – від бронежилетів, касок, медикаментів до транспортних засобів і засобів зв'язку – фактично створила паралельну логістичну систему, без якої армія не змогла б так швидко адаптуватися до бойових умов. Ці процеси підтверджують здатність громадянського суспільства реалізовувати стратегічні завдання на рівні держави навіть тоді, коли державні інститути виявляються неготовими або частково паралізованими [17].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року лише посилює цю тенденцію. За дуже короткий час було створено або масштабовано десятки великих і сотні менших фондів та ініціатив – зокрема Фонд Сергія Притули, фонд «Повернись живим», низку регіональних волонтерських центрів, – які почали діяти як високоефективні логістичні, фінансові та інформаційні структури. Вони збирають мільярди гривень пожертв, закупають десятки тисяч автомобілів, дронів, тепловізорів, засобів зв'язку, організують придбання високотехнологічного обладнання, включно із супутниковими сервісами, для потреб оборони. Фактично громадянське суспільство створює паралельну, але не протиставлену державі інфраструктуру підтримки фронту, яка суттєво підсилює державні можливості й стає невід'ємною частиною системи національної безпеки.

Разом із матеріальною підтримкою громадянське суспільство здійснює вагомий внесок у формування інформаційного простору. Незалежні медіа, спеціалізовані історичні та політичні канали на платформах на кшталт YouTube, ініціативи з деколонізації гуманітарної політики (очищення навчальних програм і підручників від російських та радянських наративів), проєкти документування злочинів агресора формують своєрідну «громадянську інфраструктуру пам'яті та знання» [22;]. Паралельно розгортаються масштабні проєкти меморіалізації війни: стіни пам'яті загиблих, тимчасові та постійні меморіали в Києві та регіонах, створення цифрових архівів свідчень, фотографій, відеозаписів подій на фронті й у тилу.

Дослідження українських і міжнародних аналітичних центрів засвідчують, що саме довіра до інституцій громадянського суспільства стала однією з ключових моральних і мобілізаційних опор суспільства в умовах повномасштабної війни. У цьому сенсі громадянське суспільство не просто доповнює державу, а формує з нею новий тип партнерства, у якому мережеві горизонтальні структури діють проти ієрархічної системи держави-агресора.

Водночас розвиток громадянського суспільства в Україні супроводжується низкою викликів. Історична недовіра до держави, сформована тривалою російсько-імперською та радянською окупацією, зумовлює сприйняття державних інституцій як відчужених від громадян, що ускладнює формування сталих партнерств «держава – громадянське суспільство» [13; 15]. Українське суспільство загалом і громадянський сектор, зокрема, характеризуються високою конфліктністю, фрагментацією та конкуренцією за ресурси. Існує ризик підміни функцій: масштабна участь громадських організацій у забезпеченні армії й базових соціальних послуг не повинна звільняти державу від її прямої відповідальності, а має слугувати аргументом на користь глибинних реформ і підвищення спроможності публічної влади.

Отже, громадянське суспільство в сучасній Україні поєднує риси автономного актора, здатного реалізовувати проекти національного масштабу, та партнера держави, без якого неможливо забезпечити ані ефективну інформаційну політику, ані стійкість до зовнішньої агресії. Саме це поєднання мережевої самоорганізації «знизу» та інституційних рамок «згори» визначає особливості ролі громадянського суспільства у сфері державної інформаційної політики [13–17].

1.3. Теоретико-концептуальні підходи до аналізу ролі громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики держави

Для системного аналізу ролі громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики необхідно спиратися на комплекс теоретичних підходів, які дозволяють охопити нормативний, інституційний, мережевий та стратегічний виміри досліджуваного феномену. У межах цієї роботи ключовими виступають: концепція публічної сфери, сучасні теорії громадянського

суспільства, підходи governance та мережевого врядування, теорії soft power / smart power, дослідження інформаційних війн, а також емпірично виведені критерії успішності колективної дії.

Важливим теоретичним підґрунтям є концепція публічної сфери Ю. Габермаса. У праці «Структурні перетворення публічної сфери» він розглядає публічну сферу як простір, у якому формується публічна думка на основі раціонально-критичної дискусії громадян щодо загальних справ [31]. Громадянське суспільство забезпечує інфраструктуру цієї дискусії – через асоціації, медіа, публічні дебати, громадські ініціативи. У контексті інформаційної політики це означає, що роль громадянського суспільства не обмежується участю в офіційних консультаціях чи дорадчих органах: воно формує альтернативні майданчики публічної дискусії, де осмислюються питання свободи слова, доступу до інформації, боротьби з пропагандою, балансу між безпекою та правами людини. Для цієї роботи підхід Габермаса використовується як аналітична рамка для дослідження того, як українські громадські медіа, волонтерські інформаційні проекти, історичні й освітні ініціативи формують альтернативний російському пропагандистському простір смислів.

Дж. Коен та А. Арато трактують громадянське суспільство як сферу соціальної взаємодії, інституційно відокремлену від держави та економіки, але пов'язану з ними складними відносинами впливу та взаємозалежності. Дж. Кін визначає громадянське суспільство як множину недержавних інститутів, які захищають і втілюють громадянську свободу, забезпечують участь громадян у політичному процесі та обмежують концентрацію влади [35]. У цих підходах громадянське суспільство має дві ключові ролі – захисну (обмеження свавілля влади, захист прав людини) та продуктивну (генерація альтернативних форм солідарності, нових політик і інституцій). Для аналізу ролі громадянського суспільства в інформаційній політиці України ці концепції дозволяють дослідити, яким чином громадські актори одночасно протидіють надмірному втручанню держави в

інформаційну сферу й продукують нові стандарти прозорості, участі, цифрових прав, саморегулювання медіа .

Теорії governance та мережевого врядування розширюють цю перспективу, демонструючи, що вироблення та реалізація політики відбуваються в контексті складних мереж взаємодії різних акторів. R. Rhodes трактує governance як систему, у якій політика є результатом взаємодії policy networks, а не одностороннього «командування» згори [29]. У сфері інформаційної політики такі мережі включають державні регулятори, глобальні цифрові платформи, медіакомпанії, професійні об'єднання журналістів, IT-бізнес, міжнародні організації, правозахисні та користувачські ініціативи. У межах цієї роботи governance-підхід використовується для аналізу того, як українське громадянське суспільство включається в мережі регулювання цифрового середовища – від участі в розробленні законодавства до впливу на політики глобальних платформ і формування міжнародного порядку денного щодо свободи слова в інтернеті.

Підхід soft power / smart power Дж. Ная додає до попередніх рамок стратегічний вимір. М'яка сила розуміється як здатність досягати бажаних результатів через привабливість, а не примус [29; 31]. Smart power – це «розумна стратегія» поєднання ресурсів жорсткої й м'якої сили в єдину політичну лінію. Громадянське суспільство є одним із головних продуцентів м'якої сили демократичної держави: незалежні медіа, культурні проєкти, освітні ініціативи, робота з історичною пам'яттю, правозахисні кампанії формують образ країни як демократичної, відкритої, здатної до самокритики та солідарності. У випадку України ця оптика дозволяє дослідити, як через дії громадянського суспільства формується міжнародний образ України як держави, що чинить справедливий спротив агресії, і як це впливає на підтримку союзників [16;].

Дослідження інформаційних війн і пропаганди, зокрема праці П. Померанцева, демонструють, що в умовах гібридних конфліктів ставкою є не лише контроль над каналами комунікації, а й право визначати рамки реальності. Російська

стратегія, яку він описує формулою «нічого не є правдою і все можливо», спрямована на руйнування довіри до будь-яких джерел інформації та інституцій, перетворення громадян на пасивних споживачів суперечливих, емоційно заряджених повідомлень. У цій логіці українське громадянське суспільство виступає інфраструктурою довіри: через незалежну журналістику, проєкти фактчекінгу, ініціативи документування злочинів, меморіальні практики воно відновлює зв'язок між словами та реальністю, формує довгострокові архіви правдивої інформації для суспільства та міжнародного правосуддя.

Окремий блок становлять емпіричні дослідження колективної дії та критеріїв її успішності. Е. Chenoweth та М. Stephan, аналізуючи понад 300 кампаній ненасильницького спротиву, дійшли висновку, що рухи, здатні мобілізувати близько 3,5 % населення, мають дуже високі шанси на успіх [33]. Так звана «3,5-відсоткова закономірність», широко популяризована у науковій та публічній літературі, у межах цієї роботи розглядається не як окрема теоретична школа, а як практичний критерій. Оскільки інститути громадянського суспільства не мають жорстко визначеної «штатної чисельності», їхня спроможність впливати на інформаційну політику та політику безпеки залежить від здатності мобілізувати критичну масу громадян через мережеві ініціативи, інформаційні кампанії, волонтерські та адвокаційні проєкти.

Теорії «доброго врядування» (good governance) та відповідні європейські стандарти підкреслюють, що участь громадянського суспільства у виробленні та реалізації політики є елементом демократичної легітимності, а не факультативною опцією. А. Orlova, аналізуючи український контекст, показує, що застосування принципів прозорості, підзвітності, участі та верховенства права безпосередньо пов'язане з активністю й спроможністю громадянського суспільства [23]. Документи Ради Європи щодо медіаплюралізму та цифрового середовища наголошують, що залучення громадських акторів до вироблення інформаційної політики є необхідною умовою захисту демократичних процесів від маніпуляцій, у тому числі в онлайн-

просторі. Для України, яка протистоїть російській централізованій машині пропаганди, особливо показовим є протиставлення двох моделей: мережевої (українське громадянське суспільство) та ієрархічної (російська держава). Держава-агресор вкладає значні бюджетні ресурси у державні й квазідержавні медіа, пропагандистські платформи, «фабрики тролів», тоді як Україна відповідає розгалуженою мережею волонтерських, медійних, освітніх та культурних ініціатив, які демонструють високу гнучкість і адаптивність.

У цьому контексті особливого значення набувають перспективні моделі інституціалізації участі громадянського суспільства в стратегічному управлінні державою, зокрема – в інформаційній сфері. Однією з можливих гіпотез, що потребує подальшого наукового опрацювання, є створення після завершення війни спеціального дорадчого органу – умовної «ради старійшин» або національної наглядової ради, сформованої з авторитетних представників релігійних громад, культурних діячів, військових, науковців, підприємців з активною громадянською позицією. Така інституція, діючи на засадах концепції *smart power* та спираючись на мережеве громадянське суспільство, могла б виступати партнером конституційних органів влади при формулюванні довгострокових національних проєктів у сфері інформаційної політики й гуманітарної безпеки (створення Пантеону національних героїв, комплексна меморіалізація війни, реформування освітніх програм і підручників з історії України, повна деколонізація знань про Росію як історичного ворога) [16; 23].

Таким чином, поєднання теорії публічної сфери, сучасних концепцій громадянського суспільства, *governance*-підходів, теорій *soft/smart power*, досліджень інформаційних війн та емпіричних критеріїв успішності колективної дії формує цілісну теоретико-методологічну рамку. Саме в ній у наступних розділах аналізуватиметься участь українського громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики, його внесок у зміцнення національної стійкості та перспективи інституційного розвитку в повоєнний період.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН УЧАСТІ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правові засади участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України

Нормативно-правова база України визначає рамки, у межах яких формується та реалізується державна інформаційна політика, а також закріплює можливості й обмеження участі інститутів громадянського суспільства в цих процесах. Конституція України, базові закони інформаційного циклу, акти у сфері національної безпеки, медіарегулювання й розвитку громадянського суспільства формують підґрунтя для інституційного залучення громадян до вироблення та реалізації рішень у сфері інформаційної політики [1; 2; 37].

У межах другого розділу метою є не лише опис, а й оцінка сучасного стану участі громадянського суспільства в інформаційній політиці. Підрозділ 2.1 аналізує нормативно-правові засади такої участі; підрозділ 2.2 – інституційно-організаційні механізми взаємодії органів влади й громадянського суспільства; підрозділ 2.3 – реальні практики та трансформацію ролі громадянського суспільства в умовах російської агресії. Таким чином, логіка розділу вибудовується як послідовність «норма – інституції – практики й трансформації».

Додатковим аналітичним виміром виступає концепція *smart power*, у межах якої інформаційна політика розглядається як компонент «розумної сили» держави – поєднання інструментів «жорсткої» сили (правових, безпекових, економічних) із ресурсами довіри, легітимності, привабливості та участі суспільства.

Відповідно оцінка нормативно-правових засад зосереджується на питанні, наскільки вони створюють умови для партнерської взаємодії держави та громадянського суспільства, а не лише формально фіксують певні права та процедури.

Конституція України закріплює фундаментальні права, без яких неможлива активна участь громадянського суспільства в інформаційній сфері. Зокрема, стаття 34 гарантує право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також на вільний збір, зберігання, використання і поширення інформації [35]. Статті 5, 38, 69 та 70 підкреслюють, що народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади й місцевого самоврядування, а громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами. У такий спосіб Конституція задає ціннісну й процедурну рамку, в межах якої громадянське суспільство може виступати повноправним учасником інформаційної політики.

Системоутворюючим документом у сфері інформаційних відносин є Закон України «Про інформацію», який визначає основні принципи інформаційної діяльності, класифікує види інформації, закріплює права та обов'язки суб'єктів інформаційних відносин [36]. Він встановлює принципи відкритості, доступності, достовірності, повноти інформації, а також право громадян на отримання інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Це створює фундамент для прозорих комунікацій між владою й суспільством та надає інституціям громадянського суспільства легітимні інструменти впливу на інформаційне середовище держави.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» деталізує механізми реалізації конституційного права на доступ до інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень. У ньому визначено поняття публічної інформації, процедури подання та розгляду запитів, встановлено строки й форми надання інформації, а також перелік підстав для обмеження доступу. Практика застосування закону показала, що запити на публічну інформацію стали одним із ключових інструментів

громадського контролю, яким активно користуються громадські організації, журналісти, аналітичні центри для отримання даних про бюджети, державні закупівлі, регуляторні акти, інформаційні кампанії органів влади [38]. У результаті громадянське суспільство отримало можливість діяти не лише в площині публічної критики, а й у площині доказової аналітики, базованої на офіційних даних.

Закон України «Про звернення громадян» визначає правові засади реалізації громадянами права на внесення пропозицій щодо поліпшення діяльності органів влади, на подання заяв і скарг. Цей закон забезпечує процедурну основу для індивідуальної та колективної комунікації з органами державної влади та місцевого самоврядування. Внесення змін, що дозволили використання електронних петицій до Президента України, Кабінету Міністрів, органів місцевого самоврядування, розширило потенціал цифрової мобілізації, включно з порушенням чутливих інформаційних питань, таких як блокування ворожих інформаційних ресурсів, підтримка суспільного мовлення, захист українського інформаційного простору.

Правові засади організації інститутів громадянського суспільства закріплено в Законі України «Про громадські об'єднання», який визначає особливості створення, реєстрації, діяльності й припинення громадських організацій та спілок. Закон суттєво лібералізував порядок реєстрації, розширив сферу допустимої діяльності, закріпив право громадських об'єднань брати участь у формуванні та реалізації державної політики, у тому числі шляхом проведення громадських експертиз, інформаційних та просвітницьких кампаній, участі в консультативно-дорадчих органах [40]. Саме завдяки цим нормам в Україні сформувалася потужна мережа НУО, які працюють у сферах медіареформи, інформаційної безпеки, протидії дезінформації, медіаграмотності тощо.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» формує правову основу для участі громадян у вирішенні питань місцевого значення, зокрема через механізми громадських слухань, місцевих ініціатив, органів самоорганізації населення. Норми щодо гласності та відкритості діяльності органів місцевого

самоврядування створюють правові передумови для розвитку локальних практик інформаційної політики, наприклад, у формі муніципальних програм комунікації з громадою, локальних медіапроектів, порталів відкритих даних. Це особливо важливо в контексті протидії дезінформації на рівні територіальних громад, які часто стають першою мішенню інформаційних операцій.

Важливе місце серед підзаконних актів посідає Постанова Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Вона визначає форми та процедури участі громадськості, зокрема створення громадських рад при органах виконавчої влади, проведення публічних консультацій, громадських слухань, громадських експертиз. Саме на базі цієї постанови сформовано значну частину інституційних майданчиків, через які інститути громадянського суспільства залучаються до обговорення й підготовки рішень у сфері інформаційної політики – від розроблення стратегій інформаційної безпеки до оцінки державних інформаційних кампаній [42].

На стику інформаційної політики та безпеки розташований Закон України «Про національну безпеку України», який визначає інформаційну безпеку однією з основних складових національної безпеки. У законі підкреслено важливість захисту інформаційного простору, протидії пропаганді та дезінформації, розвитку стратегічних комунікацій. Стратегія інформаційної безпеки України, затверджена Указом Президента, конкретизує загрози, насамперед з боку Російської Федерації, та визначає завдання держави у сфері протидії дезінформації, зміцнення стійкості суспільства, розвитку партнерства з незалежними медіа та громадянським суспільством. Таким чином, участь громадянського суспільства у забезпеченні інформаційної безпеки розглядається як структурний елемент національної безпекової стратегії.

Суттєву зміну регуляторної архітектури інформаційного простору засвідчив Закон України «Про медіа», який кодифікував норми щодо аудіовізуальних, онлайн- і частини друкованих медіа, наблизивши українське

законодавство до стандартів ЄС. Закон запроваджує сучасні механізми регулювання, передбачає підвищені вимоги до прозорості структури власності медіа, встановлює особливі обмеження щодо контенту держави-агресора та визнає роль професійних і громадських об'єднань у сфері співрегулювання. Це створює нормативну основу для участі громадянського суспільства у виробленні стандартів та практик роботи медіа, що відповідає логіці *smart power*, де держава й суспільство спільно формують правила інформаційної гри.

Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021–2026 роки, затверджена Указом Президента України, фіксує участь інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної політики як стратегічний пріоритет [46]. Стратегія окремо виокремлює напрями, пов'язані з інформаційною політикою: підтримка ініціатив у сфері медіаграмотності, протидії дезінформації, розвитку е-демократії, участі неурядових організацій в реалізації програм інформаційної безпеки. Це свідчить про перехід від розуміння громадянського суспільства як «додаткового» актора до визнання його системним партнером держави в інформаційній сфері.

Узагальнення ключових нормативно-правових актів, що визначають умови участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики, подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Нормативно-правова база участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України

Рівень / група актів	Нормативно-правовий акт	Ключові положення щодо участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики
Конституційні засади	Конституція України (Закон України від 28.06.1996 р. № 213/96-ВР)	Гарантує свободу думки й слова, право на інформацію (ст. 34), участь громадян в

Рівень / група актів	Нормативно-правовий акт	Ключові положення щодо участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики
	254к/96-ВР)	управлінні державними справами (ст. 5, 38, 69, 70), що створює базові конституційні умови для розвитку громадянського суспільства та його участі в інформаційній політиці.
Базові закони інформаційної сфери	Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ	Визначає принципи інформаційних відносин (відкритість, доступність, достовірність, повнота), закріплює право громадян на отримання інформації про діяльність органів влади, надає правову основу для прозорості та публічності інформаційної політики.
Базові закони інформаційної сфери	Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI	Установлює порядок доступу до публічної інформації, визначає процедуру інформаційних запитів, строки та форми надання інформації; фактично перетворює інформаційні запити на інструмент громадського контролю й аналітики політики.
Закони про участь громадян	Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР	Регламентує подання заяв, скарг, пропозицій, у т.ч. в електронній формі; створює правовий механізм індивідуальної й колективної комунікації громадян з органами влади щодо рішень та практик у сфері інформаційної політики.
Закони про участь громадян та ОГС	Закон України «Про громадські об'єднання»	Визначає правовий статус, порядок створення й діяльності громадських

Рівень / група актів	Нормативно-правовий акт	Ключові положення щодо участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики
Місцеве самоврядування	22.03.2012 р. № 4572-VI	організацій; закріплює право ОГС брати участь у формуванні та реалізації державної політики, провадити інформаційні, просвітницькі кампанії, здійснювати моніторинг і громадський контроль. Визначає механізми участі територіальних громад (громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення), закріплює принципи гласності й відкритості, що важливо для локальної інформаційної політики та комунікації «влада – громада».
Механізми участі у формуванні політики	Постанова КМУ № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р.	Установлює форми участі громадськості (громадські ради, консультації, публічні обговорення, громадські експертизи). Створює інституційний каркас залучення ОГС до розроблення та оцінювання рішень у сфері інформаційної політики. Визнає інформаційну безпеку складовою національної безпеки, визначає завдання держави щодо захисту інформаційного простору, протидії пропаганді та дезінформації, створюючи рамку для залучення громадянського суспільства як партнера в безпековій політиці.
Безпековий вимір інформаційної політики	Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII	Визначає завдання держави щодо захисту інформаційного простору, протидії пропаганді та дезінформації, створюючи рамку для залучення громадянського суспільства як партнера в безпековій політиці.
Стратегічне планування	Указ Президента України № 685/2021 про введення в дію передусім з боку Російської Федерації;	

Рівень / група актів	Нормативно-правовий акт	Ключові положення щодо участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики
інформаційній сфері	рішення РНБО «Про Стратегію інформаційної безпеки України»	визначає завдання щодо розвитку стратегічних комунікацій, медіаграмотності та партнерства з громадянським суспільством у протидії дезінформації.
Медіарегулювання	Закон України «Про медіа» від 13.12.2022 р. № 2849-IX	Кодифікує регулювання аудіовізуальних, онлайн- та частини друкованих медіа; передбачає прозорість власності, спецрежим щодо контенту держави-агресора, розширює можливості співрегулювання за участю професійних та громадських об'єднань медіасфери.
Політика розвитку громадянського суспільства	Указ Президента України № 722/2019 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» (Національна стратегія 2021–2026 рр.)	Визначає підтримку громадянського суспільства як стратегічний пріоритет; окремо наголошує на ролі ОГС у медіаграмотності, протидії дезінформації, розвитку е-демократії та участі в реалізації програм інформаційної безпеки.

Примітка: складено автором на підставі [1–11].

Узагальнюючи, можна зазначити, що нормативно-правова база України створює досить широкий, але нерівномірний простір для участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики. З одного боку, закріплено принципи відкритості, доступу до інформації, участі в управлінні, функціонують спеціальні механізми консультацій, співрегулювання, стратегічного партнерства. З іншого – наявні прогалини й суперечності (нерівномірна практика застосування законів, формалізація консультацій, недостатня деталізація участі ГС у

сфері безпеки), що актуалізує потребу подальшого розвитку інституційно-організаційних механізмів, які розглядаються в підрозділі 2.2.

2.2. Інституційно-організаційні механізми взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства в реалізації інформаційної політики

Якщо норми права фіксують можливості участі громадянського суспільства в інформаційній політиці, то інституційно-організаційні механізми визначають, як саме ці можливості реалізуються на практиці. Ідеться про консультативно-дорадчі органи при органах влади, процедури громадської участі, механізми саморегуляції й ко-регуляції в медіасфері, спільні державногромадські проекти, цифрові платформи е-демократії, спеціалізовані інституції стратегічних комунікацій [40]. У сукупності вони визначають ступінь інституційного «вбудовування» громадянського суспільства в цикл формування та реалізації інформаційної політики.

Центральне місце в архітектурі інституційної участі посідають громадські ради при органах виконавчої влади, створення й діяльність яких регламентує Постанова Кабінету Міністрів України № 996 [42]. Ця постанова запровадила стандартизовану модель залучення громадських організацій до формування та реалізації державної політики, визначивши завдання громадських рад – аналіз проектів нормативно-правових актів, підготовку пропозицій, участь у плануванні, моніторингу й оцінюванні політики. В інформаційній сфері громадські ради при профільних міністерствах і центральних органах виконавчої влади стають майданчиками для обговорення законопроектів, стратегій, державних програм, що стосуються медіареформи, протидії дезінформації, інформаційної безпеки.

Емпіричні дослідження засвідчують істотну варіативність ефективності громадських рад: від випадків, коли вони виконують роль активних партнерів у виробленні політики, до ситуацій, коли їх діяльність має переважно формальний характер. Серед типових проблем називають домінування «кишенькових» організацій, обмежену репрезентативність, нерівний доступ до порядку денного, недостатній рівень комунікації з широкими спільнотами [20; 26]. Водночас є приклади, коли громадські ради при органах, відповідальних за безпеку, антикорупційну політику чи інформаційну сферу, суттєво впливають на зміст рішень, наполегливо просуваючи позиції експертних спільнот та активних не урядових організацій [61].

Паралельно з громадськими радами використовуються інші консультаційні формати: тимчасові робочі групи, міжвідомчі комісії, експертні платформи, механізми громадської експертизи діяльності органів влади. У сфері інформаційної політики ці формати застосовувалися під час розроблення Стратегії інформаційної безпеки, Закону України «Про медіа», державних програм медіаграмотності, концепцій протидії дезінформації. Їх важливою рисою є можливість залучення ширшого кола стейкхолдерів – не лише класичних громадських організацій, а й професійних асоціацій журналістів, незалежних медіа, ІТ-спільнот, освітніх і правозахисних організацій. Така мережевість відповідає логіці *smart power*, коли держава досягає стратегічних цілей не одноосібно, а через синергію з різними групами суспільства.

Важливою складовою інституційної взаємодії є механізми саморегуляції та ко-регуляції у медіасфері. Комісія з журналістської етики, Незалежна медійна рада, низка журналістських асоціацій та фактчекінгових організацій формують систему «м'якого регулювання», яка виробляє стандарти професійної етики, фіксує випадки порушення норм, реагує на дезінформацію, мову ворожнечі, маніпуляції. Формально ці структури не мають владних повноважень накладати санкції, однак їх висновки враховуються регуляторними органами, судами, міжнародними інституціями,

впливають на репутацію медіа та рівень довіри до них. Новий Закон України «Про медіа» інституціоналізує співрегуляційні механізми, передбачаючи взаємодію державного регулятора з професійними об'єднаннями в питаннях вироблення та імплементації стандартів [40].

Окрему групу інституцій становлять структури стратегічних комунікацій і протидії дезінформації. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, створений у 2021 р. при Міністерстві культури та інформаційної політики, покликаний координувати зусилля органів влади, громадянського суспільства, медіа й міжнародних партнерів у сфері протидії інформаційним загрозам і формування українського нарративу. У своїй діяльності Центр широко співпрацює з аналітичними центрами, фактчекінговими організаціями, журналістськими спільнотами, залучає їх до експертних дискусій, публічних заходів, навчальних програм, що посилює взаємну довіру й дозволяє оперативно реагувати на інформаційні виклики.

Важливим напрямом взаємодії держави та громадянського суспільства є спільні проекти в галузі медіаграмотності та протидії дезінформації. Міжнародні програми, зокрема IREX «Learn to Discern», а також ініціативи українських організацій («Детектор медіа», «Інтерньюз-Україна», Академія української преси тощо) за підтримки державних інституцій і органів місцевого самоврядування сформували розгалужену мережу тренінгів, освітніх курсів, досліджень, методичних матеріалів. Результати вимірювання індексу медіаграмотності українців свідчать про поступове зростання рівня критичного сприйняття інформації та підвищення здатності громадян протидіяти маніпуляціям, що має безпосередній вплив на стійкість інформаційного простору держави [40].

Розвиток цифрових інструментів е-демократії та е-урядування створює додаткові можливості для участі громадянського суспільства в інформаційній політиці. Електронні петиції, онлайн-консультації, платформи громадського бюджету, локальні портали участі дозволяють громадянам і організаціям впливати на формування публічного порядку денного, у тому числі в питаннях

медіарегулювання, інформаційної безпеки, комунікаційної політики органів влади. Дослідження стану громадянського суспільства в умовах війни показують, що цифрові платформи стали одним із ключових каналів мобілізації, координації збору ресурсів, проведення інформаційних кампаній, адвокації рішень на національному й місцевому рівнях.

Суспільний мовник та державні інформаційні агентства (зокрема «Суспільне мовлення», «Укрінформ») також відіграють роль інституційних «вузлів», де перетинаються зусилля держави та громадянського суспільства. Реформа суспільного мовлення, що передбачає діяльність наглядової ради із залученням представників громадських організацій, спрямована на забезпечення редакційної незалежності та підзвітності суспільству [57]. У період повномасштабної війни ці інституції виконують функцію платформ для поширення перевіреної інформації, одночасно співпрацюючи з громадськими ініціативами, волонтерськими фондами, експертними спільнотами в реалізації просвітницьких та пам'яткових проєктів.

Попри значний прогрес, інституційно-організаційна взаємодія держави та громадянського суспільства в інформаційній сфері залишається нерівномірною. Серед ключових викликів дослідники виокремлюють: обмежену інституційну спроможність частини неурядові організації (дефіцит ресурсів, експертизи, організаційної сталості); недостатню готовність окремих органів влади до реальної співпраці (формалізм консультацій, ігнорування рекомендацій, закритість даних) [55]; нерівний доступ до механізмів участі (домінування столичних організацій, маргіналізація локальних ініціатив) [26; 28]; цифровий розрив і нерівність цифрових компетентностей, що обмежує залучення в е-демократичні процеси. В умовах війни додатковим викликом є балансування між вимогами безпеки й збереженням відкритості інформаційного простору: посилення обмежень щодо поширення чутливої інформації є необхідним, але створює ризики звуження простору для критичної дискусії та громадського контролю.

Загалом, інституційно-організаційні механізми взаємодії органів влади та громадянського суспільства демонструють значний потенціал для реалізації партнерської моделі інформаційної політики, проте їх ефективність залежить від подолання окреслених структурних обмежень. У підрозділі 2.3 розглядається, як ці механізми фактично трансформувалися під впливом російської агресії та екзистенційних загроз для української державності.

2.3. Трансформація участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики

Трансформація участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики в Україні відбувається на тлі тривалого конфлікту з Російською Федерацією та повномасштабної війни, що має екзистенційний характер для української держави й нації. У таких умовах інформаційна політика набуває виміру не лише інструмента комунікації, а й засобу виживання, а громадянське суспільство з об'єкта політики дедалі більше перетворюється на суб'єкта, який співтворить і реалізує її разом із державою.

До 2014 року українське громадянське суспільство характеризувалося поєднанням високого протестного потенціалу та відносно слабкої інституціоналізації. Масові мобілізації – Революція на граніті, Помаранчева революція, протестні кампанії проти фальсифікацій виборів і корупції – засвідчували здатність громадян до самоорганізації у критичні моменти [65]. Водночас системні організації, які працювали б саме в сфері інформаційної політики, протидії дезінформації, медіареформи, медіаграмотності, були небагаточисельними; інформаційний простір значною мірою контролювався великими медіагрупами й державними структурами. Участь громадянського суспільства в інформаційній

політиці мала переважно епізодичний характер і реалізовувалася через окремі адвокаційні кампанії, експертні висновки, інформаційні проєкти.

Революція Гідності та початок російської агресії 2014 року стали водорозділом, що радикально змінив як масштаби, так і форми участі громадянського суспільства в інформаційній сфері. Анексія Криму й спроби реалізувати сценарій «русской весны» в південно-східних регіонах супроводжувалися комплексними інформаційно-психологічними операціями Російської Федерації, спрямованими на створення враження широкої підтримки проросійських рухів, делегітимацію органів української влади, розпалювання страху й невизначеності [56].

У відповідь в Україні розгорнулася безпрецедентна хвиля самоорганізації, у тому числі в інформаційному вимірі. Події в Одесі й Харкові навесні 2014 року показали, що активні дії громадянських ініціатив – проукраїнських активістів, волонтерів, фанатських рухів, місцевих НУО – стали одним із ключових чинників недопущення реалізації донбаського сценарію. В Одесі, попри трагічні події 2 травня 2014 року, спроби створення квазіреспубліки за донбаським зразком були зірвані завдяки поєднанню дій силових структур та масовій мобілізації проукраїнських сил, які організовували марші «За єдину Україну», формували альтернативні інформаційні майданчики в соціальних мережах, документували провокації й передавали матеріали центральним медіа та міжнародним організаціям. У Харкові проукраїнські активісти, студентство, футбольні ультрас протистояли спробам захоплення адміністративних будівель і проголошення «народної республіки», створюючи та поширюючи власні інформаційні наративи [65].

Паралельно відбулася швидка мобілізація волонтерських ініціатив, які компенсували критичні прогалини в матеріальному забезпеченні Збройних Сил України та інших безпекових структур. Волонтерські групи й фонди організували збір коштів на засоби індивідуального захисту, медикаменти, транспорт, зв'язок, обладнання для розвідки, використовуючи соціальні мережі, локальні медіа,

горизонтальні мережі довіри [22; 26; 28]. На цій основі почали формуватися більш сталі організації – благодійні фонди, аналітичні центри, правозахисні структури, що згодом вийшли за межі чисто гуманітарної допомоги й перейшли до системної роботи із реформування сектору безпеки, інформаційного регулювання, міжнародної адвокатури.

Період 2014–2021 років можна охарактеризувати як фазу інституціоналізації та тематичного розширення участі громадянського суспільства в інформаційній політиці. На основі перших хвиль волонтерської активності виникли організації, які спеціалізуються на аналізі оборонної та безпекової політики, моніторингу медіапростору й викритті дезінформації, розвитку медіаграмотності, документуванні воєнних злочинів, міжнародній адвокатури. Вони почали системно використовувати інституційні механізми, описані у підрозділі 2.2, – брати участь у роботі громадських рад, координаційних платформ, робочих груп, співрегуляційних органів. Відбувся перехід від суто реактивних протестних форм до поєднання протесту, експертної діяльності, адвокатури та реалізації комплексних проєктів, що наближає практики до логіки *smart power*.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року стало третім, якісно новим етапом, коли участь громадянського суспільства в інформаційній політиці набуває рис масової мережевої мобілізації, спрямованої на виживання країни. Соціологічні дослідження засвідчують, що значна частка населення долучилася до волонтерської, благодійної, інформаційної та іншої громадської діяльності – від регулярних пожертв і роботи в волонтерських центрах до участі в інформаційних кампаніях, локальних ініціативах допомоги військовим та внутрішньо переміщеним особам. Рівень довіри до волонтерів і громадських організацій досяг рекордних значень, наблизившись до рівня довіри до Збройних Сил України [55].

Практично це виражається, зокрема, у діяльності великих благодійних фондів і мережевих ініціатив, які виконують завдання, традиційно віднесені до

компетенції держави. Благодійний фонд Сергія Притули зібрав кошти на придбання доступу до супутникових послуг ICEYE, що посилює розвідувальні спроможності України й вплинуло на ефективність військових операцій. Фонд «Повернись живим» та інші структури системно забезпечують підрозділи Збройних Сил засобами зв'язку, оптикою, безпілотними комплексами, транспортом, діючи часто швидше й гнучкіше, ніж це дозволяють державні процедури закупівель. Краудфандингові кампанії на придбання засобів ППО, безпілотників, автомобілів, медичного обладнання поєднують ресурсну, інформаційну й символічну складові: громадяни не лише фінансують оборону, а й формують відчуття колективної відповідальності за результат війни.

У міжнародному вимірі громадянське суспільство виконує функції важливого суб'єкта публічної дипломатії. Аналітичні центри, правозахисні організації, журналістські спільноти, ініціативи з документування воєнних злочинів збирають і систематизують докази порушень міжнародного гуманітарного права, співпрацюють із міжнародними медіа, парламентами й урядами країн-партнерів [61]. Українські та діаспорні організації проводять інформаційні кампанії, конференції, адвокаційні тури, спрямовані на підтримку санкцій, продовження військової та фінансової допомоги Україні, посилення міжнародної ізоляції Росії. У цьому контексті громадянське суспільство стає співтворцем зовнішнього образу України та важливою складовою її *smart power*.

Внесок громадянського суспільства у формування інформаційної стійкості та національної ідентичності проявляється у численних освітніх і медійних проєктах, ініційованих неурядові організації, незалежними медіа, окремими авторськими колективами. Йдеться про ютуб-канали та інші платформи, присвячені історії України без радянських і імперських міфів, документальні фільми, подкасти, просвітницькі проєкти, що популяризують сучасне бачення української суб'єктності. Паралельно реалізуються ініціативи з увічнення пам'яті – меморіальні стіни, локальні місця пам'яті, цифрові бази загиблих, інтерактивні карти подій війни, які

фіксують реальний перебіг подій, а не пропагандистські конструкції держави-агресора. Усе це сприяє формуванню довгострокової політики пам'яті й закріпленню ідентичності, що є необхідною умовою стійкості до інформаційних атак.

У цьому контексті корисними є напрацювання теорії критичної маси колективної дії. Е. Ченовет і М. Степан у праці «Why Civil Resistance Works» показали, що ненасильницькі кампанії мають високу ймовірність успіху, коли в них активно бере участь щонайменше близько 3,5 % населення [59]. У подальших роботах Ченовет цей показник осмислюється як орієнтир для оцінки масштабів мобілізації. У випадку України рівень залучення громадян до волонтерської, благодійної, інформаційної й іншої громадської діяльності, за даними сучасних досліджень, істотно перевищує зазначений поріг. У цій роботі наведена теоретична рамка використовується не як самодостатня концепція, а як критерій успішності мобілізації: оскільки інституції громадянського суспільства не мають фіксованої штатної чисельності, саме масовість і глибина залучення виступають індикаторами їх спроможності виконувати стратегічні завдання на рівні держави.

Війна водночас загострила питання розмежування відповідальності між державою та громадянським суспільством. З одного боку, висока мобілізація громадянського суспільства дозволила оперативно компенсувати слабкі місця державного апарату на початку повномасштабної агресії; з іншого – існує ризик, що держава звикатиме перекладати на волонтерів і НУО функції, які за своєю природою повинні залишатися публічними (насамперед у сфері оборони, базового соціального забезпечення, стратегічних комунікацій). Порівняльні дослідження вказують на відмінність між горизонтальними мережевими моделями мобілізації в демократичних суспільствах і ієрархічними моделями в авторитарних режимах [57]. Українська модель, що спирається на горизонтальні мережі взаємодії держави, армії, бізнесу, медіа та громадянського суспільства, забезпечує гнучкість і стійкість, проте потребує інституційного визнання внеску громадянського суспільства та інтеграції найуспішніших волонтерських практик у державну політику.

Узагальнюючи, можна виділити низку ключових тенденцій трансформації участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України:

- перехід від моделі, у якій громадянське суспільство виконувало переважно контрольні й адвокаційні функції, до моделі стратегічного партнерства з державою;
- зсув від епізодичних протестних кампаній до стійких мережевих структур, що поєднують волонтерство, експертну діяльність, адвокацію та реалізацію масштабних проєктів;
- посилення ролі громадянського суспільства в міжнародному інформаційному просторі, де воно доповнює офіційні дипломатичні зусилля держави;
- зростання значення громадянського суспільства у формуванні політики пам'яті, національної ідентичності й інформаційної стійкості в умовах екзистенційної війни.

Перспективи подальшого розвитку цих тенденцій пов'язані з тим, наскільки держава зможе інституційно закріпити партнерську модель взаємодії з громадянським суспільством, не перекладаючи на нього власну відповідальність, а також з тим, чи зуміють громадські інституції зберегти й розвинути накопичений у роки війни досвід. Ці питання стають предметом аналізу в третьому розділі, присвяченому напрямам удосконалення механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у сфері інформаційної політики.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ «ДЕРЖАВА – ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО» У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Оцінка ефективності чинних механізмів участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики в Україні

У попередніх розділах було показано, що інформаційна політика сучасної держави дедалі більше розглядається як складова ширшої стратегії smart power, що поєднує інструменти «жорсткої» і «м'якої» сили, опираючись на цінності, привабливість і довіру як ключові ресурси впливу [61]. У цьому контексті громадянське суспільство постає не додатковим «комунікаційним каналом» держави, а співтворцем інформаційного середовища та самостійним носієм smart power, спроможним формувати імідж країни, конструювати національні наративи й мобілізувати підтримку як всередині держави, так і поза її межами [70].

Відповідно завдання цього підрозділу – не лише описати окремі форми участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики, а й цілісно оцінити їх ефективність. Така оцінка здійснюється з урахуванням трьох взаємопов'язаних вимірів:

- нормативно-правового (наявність і якість «правил гри»);
- інституційно-організаційного (спроможність державних органів та інститутів громадянського суспільства реалізувати ці правила);
- практико-функціонального (реальні результати, які досягаються через взаємодію держави та громадянського суспільства в інформаційній сфері, зокрема в умовах війни).

Нормативно-правова основа участі громадянського суспільства в інформаційній політиці. Базові рамки інформаційної політики України задають закони «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», які закріплюють принципи відкритості, прозорості, достовірності та повноти інформації, визначають права громадян на доступ до інформації, а також обов'язки органів влади щодо її поширення. Указом Президента України затверджено Стратегію інформаційної безпеки України, яка прямо визнає участь громадянського суспільства ключовою передумовою стійкості держави до інформаційних загроз та елементом національної безпеки [66].

Постанова Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» створила формальний каркас для залучення інститутів громадянського суспільства (ІГС) до вироблення рішень: запроваджено консультативно-дорадчі органи (громадські ради), громадські слухання, електронні консультації, механізми громадської експертизи та громадських ініціатив. Ці інструменти формально поширюються і на сферу інформаційної політики: законодавство не обмежує тематику консультацій, а спеціальні стратегії та концепції, пов'язані з інформаційною безпекою, цифровою трансформацією, медіареформою, як правило, передбачають участь ІГС на стадіях розроблення та моніторингу реалізації.

Разом з тим аналіз практики застосування цих норм демонструє низку проблемних моментів. Дослідники е-демократії й електронного урядування вказують на формальний характер значної частини консультацій, нерівномірність їх проведення різними органами влади, а також на недостатньо розвинену культуру врахування результатів громадських обговорень у кінцевих рішеннях. На рівні центральних органів виконавчої влади існують структурні підрозділи, відповідальні за роботу з громадськістю й комунікацію, однак їхня спроможність системно інтегрувати голос ІГС у політичний процес часто обмежена браком ресурсів, високою кадровою плинністю та відсутністю єдиних стандартів взаємодії.

Отже, з погляду нормативної повноти українська модель участі громадянського суспільства в інформаційній політиці загалом відповідає європейським орієнтирам: є закріплені принципи відкритості, визначені форми консультацій, наявні стратегічні документи, що визнають роль ІГС. Водночас відчутна прірва між наявністю норм і їх реальним втіленням, що безпосередньо позначається на ефективності механізмів участі.

Інституційно-організаційна спроможність: держава та громадянське суспільство. З боку держави важливою передумовою ефективної взаємодії є наявність інституцій, здатних не лише «зчитати» сигнали від громадянського суспільства, а й включити їх у процес вироблення та реалізації інформаційної політики. На центральному рівні це – профільні міністерства та агенції, що відповідають за стратегічні комунікації, цифрову трансформацію, медіарегулювання, протидію дезінформації; на регіональному – підрозділи обласних військових адміністрацій, органи місцевого самоврядування, їхні департаменти комунікацій та цифрового розвитку. Частина цих структур створює спеціалізовані платформи для діалогу з ІГС (консультативні ради, робочі групи, партнерські проєкти), залучає експертні та волонтерські спільноти до розроблення комунікаційних кампаній, освітніх програм, стратегій цифрової й інформаційної безпеки [68].

З боку громадянського суспільства ключовими акторами в інформаційній політиці виступають:

- аналітичні центри, що готують дослідження, моніторинги та рекомендації з питань медіаполітики, стратегічних комунікацій, протидії дезінформації;
- медіа- та фактчекінгові організації, які підвищують прозорість інформаційного середовища та борються з фейками;
- правозахисні та адвокаційні організації, що відстоюють свободу слова, доступ до інформації, захист персональних даних;
- волонтерські, благодійні та краудфандингові ініціативи, які через інформаційні кампанії мобілізують ресурси на підтримку оборони та гуманітарних потреб;

– освітні та культурні проєкти, що формують історичну пам'ять, медіаграмотність і стійкість суспільства до маніпуляцій.

Аналітичні огляди свідчать, що з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, в Україні сформувалося потужне ядро спроможних організацій громадянського суспільства, які взяли на себе значну частину функцій з інформаційного супроводу оборони, стратегічних комунікацій, контрпропаганди, міжнародної адвокації та гуманітарної дипломатії [70]. При цьому значна частина активності реалізується в мережевому форматі – через горизонтальні ініціативи, волонтерські спільноти, медійну й блогерську інфраструктуру, які не завжди формалізовані у вигляді класичних громадських організацій, але відіграють критичну роль у формуванні суспільних настроїв і зовнішнього образу України.

Показовим є досвід 2014 року, коли після анексії Криму Росією розпочалися спроби розхитати ситуацію на сході та півдні України. У Харкові, Одесі та низці інших міст проросійські сили, спираючись на завчасно підготовлені агентурні мережі, кримінальні угруповання та інформаційні кампанії, намагалися відтворити «кримський сценарій» – масові псевдопротести, захоплення адміністративних будівель, проголошення «народних республік». Саме самоорганізація громадян, участь активістів, ветеранських і волонтерських спільнот, спортивних фанатських рухів, місцевих бізнесових та культурних еліт стала ключовим фактором недопущення дестабілізації та реалізації цих сценаріїв у Харкові, Одесі та ряді інших міст. Добровольчий рух і волонтерські ініціативи частково компенсували недостатню боєздатність тодішніх Збройних Сил України, забезпечуючи армію засобами індивідуального захисту, транспортом, засобами зв'язку й розвідки.

Ця хвиля мобілізації продовжилась і після 24 лютого 2022 року, набувши безпрецедентного масштабу. За даними низки досліджень, від початку повномасштабної агресії більшість громадян так чи інакше долучалися до волонтерства, донатів, допомоги переселенцям, територіальній обороні, військовим

підрозділам. Фактично сформувалося явище «нації-волонтера», коли участь у спільних діях стала елементом повсякденної норми й водночас каналом реалізації громадянської ідентичності.

Практичний вимір: smart power «знизу» та критична маса змін. Концепція smart power дозволяє розглядати ці процеси не лише як стихійну самооборону, а як специфічну форму стратегічного ресурсу держави. Українські громадські та волонтерські структури, навіть не будучи формально інтегрованими в державну машину, виконують функції, які в класичних моделях зовнішньої та безпекової політики належать державним інституціям: формують міжнародний імідж країни, ведуть інформаційну дипломатію, мобілізують ресурси союзників, забезпечують технологічну й матеріальну підтримку армії [61].

Промовистими є приклади великомасштабних краудфандингових кампаній: збір коштів фондом Сергія Притули на «Народний Байрактар», а згодом – на космічний радарний супутник ICEYE, що забезпечив Збройним Силам України доступ до високоточних супутникових даних. Фонд «Повернись живим» трансформувався з класичної волонтерської ініціативи у професійний інституційний актор, який системно забезпечує війська технікою, засобами розвідки, навчальними програмами та аналітикою, фактично виконуючи частину функцій оборонного відомства й водночас залишаючись елементом громадянського суспільства. Масові збори на ударні безпілотники, артсистеми, засоби радіоелектронної боротьби не лише підвищують обороноздатність, а й стають потужними інформаційними подіями, що формують наратив про суб'єктність українців та їхню готовність самостійно фінансувати власну оборону.

У дослідженнях ненасильницького спротиву показано, що для незворотних політичних змін достатньо залучення близько 3,5 % населення до активних форм протесту чи участі. У випадку України, за оцінками низки дослідників та аналітичних центрів, частка громадян, які беруть участь у волонтерській і громадській активності, суттєво перевищила цей поріг у 2014–2024 роках, що

створило структурні передумови для глибоких трансформацій як у системі публічної влади, так і в інформаційно-комунікаційному середовищі [71]. Це дозволяє інтерпретувати сучасне українське громадянське суспільство як носія критичної маси для тривалих змін, у тому числі в логіці переосмислення ролі держави й громадян у формуванні та реалізації інформаційної політики.

Разом із тим, як слушно зауважує П. Померанцев, сучасні авторитарні режими ведуть «війну проти реальності», системно руйнуючи здатність суспільств розрізняти правду й брехню, підмінюючи факти керованими наративами. Україна зіштовхнулася з найбільш концентрованою формою такої війни, коли російська агресія супроводжується масованими кампаніями дезінформації, історичного ревізіонізму, спробами дискредитувати українські інститути й цінності. У цих умовах висока громадянська активність стає водночас ресурсом і вразливістю: вона дозволяє швидко мобілізуватися, але потребує інституціоналізованих механізмів координації, щоб уникнути фрагментації, інформаційної перевтоми та маніпуляцій.

Важливим критерієм оцінки сучасних механізмів участі є також баланс між «підміною» держави й доповненням її спроможностей. Як наголошує В. Пекар, волонтерство й самоорганізація – це потужний, але екстремальний інструмент, який не може нескінченно компенсувати структурні слабкості держави; їхня сила полягає в тому, що вони дозволяють швидко закривати «білі плями», проте за відсутності системних реформ ризикують перетворитися на постійний сурогат замість нормальних державних сервісів. Сьогодні низка громадських ініціатив бере на себе функції стратегічних комунікацій, інформаційної дипломатії, збору та аналізу даних про війну, меморіалізації подій – сфер, у яких держава часто відстає або діє повільно. Це демонструє високий рівень зрілості громадянського суспільства, але водночас висвітлює структурні обмеження публічної влади й загрозу «вигорання» суспільної підтримки, якщо держава не навчиться перетворювати цю енергію на інституційні рішення.

Узагальнена оцінка: сильні сторони та ключові проблеми. Для систематизації оцінки доцільно виділити низку критеріїв, що дозволяють більш предметно описати ефективність чинних механізмів участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Оцінка ефективності чинних механізмів участі громадянського суспільства у реалізації державної інформаційної політики України

Критерій	Сильні сторони	Проблемні зони	Узагальнена оцінка
Нормативна повнота	Розвинена система базових законів у сфері інформації, доступу до публічної інформації, участі громадськості; наявність Стратегії інформаційної безпеки .	Нерівномірність імплементації; формальний характер частини консультацій; відсутність механізмів реального примусу до врахування позиції ІГС .	Відносно висока, але з істотними розривами між нормою і практикою
Інституційна спроможність органів влади	Наявність спеціалізованих підрозділів з комунікацій та цифрової трансформації; досвід співпраці з ІГС у кризові періоди .	Кадрова плинність, брак ресурсів; фрагментарність організаційних моделей взаємодії; відсутність єдиних стандартів діалогу з ІГС .	Середня
Організаційна спроможність ІГС	Потужне ядро аналітичних, правозахисних, волонтерських організацій; висока мобілізація громадян; розгалужені мережеві ініціативи .	Нерівномірність спроможності між організаціями й регіонами; залежність від донорського фінансування; ризики «вигорання» активістів .	Середня – висока
Інклюзивність і репрезентативність участі	Залучення широких верств населення до волонтерства й краудфандингу; зростання довіри до ІГС .	Недостатня участь мешканців малих громад, вразливих груп; домінування активних міських спільнот; нерівний доступ до цифрових інструментів .	Нерівномірна
Використання потенціалу smart power	Потужні приклади громадянських ініціатив у сфері інформаційних кампаній, міжнародної адвокатури, краудфандингу на оборону .	Відсутність цілісної державної стратегії інтеграції цих ініціатив; слабка координація між державою та ІГС; недостатня інституціоналізація партнерства .	Значний, але реалізований фрагментарно

Узагальнюючи, можна стверджувати, що сучасні механізми участі інститутів громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики мають амбівалентний характер. З одного боку, Україна володіє доволі розвиненою нормативно-правовою базою, потужним ядром спроможних громадських організацій та безпрецедентним рівнем громадянської мобілізації, що уможливило стійкість держави в умовах війни і стало підґрунтям для формування унікальної моделі «мережевої» smart power [70–82]. З іншого боку, формальні механізми участі часто залишаються недостатньо результативними, інституційна спроможність держави до системної взаємодії з інститутами громадянського суспільства – обмеженою, а інклюзивність та репрезентативність громадянської участі – нерівномірною.

Ключовий висновок полягає в тому, що на наступному етапі розвитку інформаційної політики України вирішальним стане не стільки кількісне розширення переліку інструментів участі, скільки їх якісне перепроєктування. Йдеться про перехід від моделі, в якій громадянське суспільство компенсує слабкість держави в умовах екзистенційної загрози, до моделі партнерства, де інститути громадянського суспільства іступають повноцінними співтворцями стратегій smart power, а держава створює стійкі інституційні рамки для використання цього потенціалу. Саме формуванню такої цільової моделі та визначенню механізмів підвищення якості впливу громадянського суспільства на реалізацію державної інформаційної політики присвячено підрозділ 3.2.

3.2. Механізми підвищення якості впливу громадянського суспільства на реалізацію державної інформаційної політики

Сучасна українська державна інформаційна політика формується в умовах повномасштабної війни та радикальної цифровізації, коли від ефективності

комунікації між державою та суспільством залежить не лише легітимність інститутів, а й фізичне виживання держави. У такому контексті «м'яка сила» (soft power) та її поєднання з інструментами примусу (hard power) у концепції smart power перестають бути абстрактними теоріями й перетворюються на практичні механізми управління, де громадянське суспільство виступає співтворцем змісту, каналів і стандартів інформаційної політики держави, а не лише її пасивним адресатом [92].

Комплексні дослідження ISAR «Єднання» та партнерських організацій фіксують, що в 2022–2025 роках відбулася не лише кількісна експансія сектору, а й якісна зміна його ролі: від «волонтерів воєнного часу» до співархітекторів політик, програм відбудови та комунікаційних стратегій (Civil Society in Ukraine During Wartime, 2025; Civil Society in Ukraine in the Context of War, 2023). Суттєво зросла кількість благодійних фондів, громадських об'єднань, неформальних ініціатив, а рівень довіри до волонтерів та неурядові організації стабільно перевищує довіру до більшості державних інституцій. Це означає, що громадянське суспільство стало не лише «ресурсом мобілізації», а й ключовим каналом легітимізації державних рішень в очах суспільства.

Підвищення якості впливу громадянського суспільства на реалізацію державної інформаційної політики доцільно розглядати щонайменше у чотирьох площинах: нормативно-правовій, інституційно-процедурній, цифрово-технологічній та організаційно-кадровій.

По-перше, вдосконалення нормативно-правової рамки участі. Прийняття Закону України «Про публічні консультації» № 3841-IX (2024 р.) [91] стало ключовою подією у формуванні нових стандартів взаємодії держави та громадськості. Закон запроваджує єдині підходи до планування, проведення та звітування за результатами консультацій, зобов'язує органи влади оприлюднювати проекти рішень, забезпечувати можливість участі за допомогою онлайн-інструментів та надавати вмотивовані відповіді щодо врахування або відхилення пропозицій (Law of Ukraine On Public Consultations, 2024; CSO Meter Ukraine 2024).

Однак аналіз експертних оцінок показує, що без належного кадрового та фінансового забезпечення відповідальних підрозділів, без запровадження чітких методик аналізу пропозицій та обов'язкових публічних звітів про результати участі існує ризик відтворення формального підходу. Тому першочерговими механізмами підвищення якості впливу інститути громадянського суспільства є деталізація підзаконних актів (станданти консультацій, вимоги до аналітичних довідок, форми звітності) та інституційна підтримка органів влади, відповідальних за роботу з громадськістю. Доцільним є використання стандартів участі та співтворення Партнерства «Відкритий уряд» [84] як орієнтира для національної практики.

По-друге, інституційно-процедурні механізми співтворення політики. У країнах ОЕСР дедалі більше поширюються моделі co-creation та co-governance, коли громадяни та неурядові організації залучаються до всіх фаз політичного циклу – від постановки проблеми до оцінки реалізації. В українських умовах прикладами таких підходів є діяльність коаліцій громадських організацій («Реанімаційний пакет реформ» тощо), експертних рад при міністерствах, а також спільні платформи на кшталт Media Center Ukraine, де представники держави, медіа й інститути громадянського суспільства спільно планують інформаційні кампанії, формують меседжі для внутрішньої та зовнішньої аудиторії.

Одним із перспективних інституційних рішень є створення постійно діючих тематичних робочих груп з інформаційної політики та інформаційної безпеки, до складу яких на конкурсних засадах входили б представники профільних неурядових організацій, фактчекінгових організацій, медіаспільноти, освітніх проєктів. Такі групи могли б брати участь у підготовці стратегій інформаційної безпеки, державних програм медіаграмотності, концепцій протидії дезінформації та інформаційної реінтеграції деокупованих територій. Важливою умовою є прозорі правила відбору та ротації членів, регіональні квоти й запобіжники проти монополізації представництва декількома ресурсними організаціями [94] .

До інституційних механізмів варто віднести й розвиток деліберативної демократії – громадських асамблей, громадянських панелей та інших форм «міні-публік», які дозволяють залучати репрезентативні групи громадян до обговорення складних політичних питань. Дослідження ОЕСР та ECNL показують, що такі формати сприяють зваженості рішень, знижують поляризацію та підвищують довіру до інститутів (OECD, 2025; ECNL, 2024; Dryzek, 2010). В українському контексті доцільно застосовувати деліберативні інструменти для вироблення підходів до політики пам'яті, деколонізації освіти, балансування між інформаційною безпекою та свободою слова.

По-третє, цифрово-технологічні механізми. Україна за останнє десятиліття створила одну з найбільш розвинених у регіоні екосистем е-демократії. Національна платформа E-DEM (Local e-Democracy / EGAP) об'єднує інструменти місцевих електронних петицій, громадського бюджету, електронних консультацій, сервісу «Відкрите місто» тощо; до неї підключені сотні громад, а кількість користувачів сягає мільйонів [79]. Розвиток застосунку «Дія» та пов'язаної з ним цифрової інфраструктури (електронна ідентифікація, реєстри, відкриті дані) створює додаткові можливості для інтеграції інструментів участі безпосередньо в повсякденні сервіси (Мінцифри, 2020–2025).

Для підвищення якості впливу громадянського суспільства важливо не обмежуватися функціями «зворотного зв'язку», а розвивати цифрові платформи як середовище спільного творення політики та змісту. Це означає:

- запуск спеціалізованих модулів е-консультацій щодо стратегічних документів в інформаційній сфері;
- інтеграцію опцій co-drafting (спільна робота над текстом документів) із публічним відображенням того, які пропозиції враховано;
- відкриття наборів даних, що дозволяють ІГС здійснювати незалежний моніторинг виконання інформаційних програм і кампаній;

– розвиток інструментів верифікації та безпеки, які захищають процеси участі від маніпуляцій і кібератак.

По-четверте, організаційно-кадрові та змістові механізми. Дані комплексних досліджень (Civil Society in Ukraine in the Context of War, 2023; Civil Society in Ukraine During Wartime, 2025; CSO Meter Ukraine 2024) свідчать, що, попри високий рівень довіри до неурядових організацій, сектор стикається з низкою викликів: залежність від донорського фінансування, нерівномірний розвиток між регіонами, вигорання активістів, нестача аналітичних та комунікаційних компетентностей. Тому необхідні довгострокові програми інституційного розвитку, зокрема у сферах стратегічних комунікацій, цифрової безпеки, медіапланування, оцінювання впливу інформаційних кампаній.

Окремої уваги потребує питання інклюзивності та репрезентативності участі. Практика Ради Європи з розвитку інструментів участі на місцевому рівні в Україні показує, що прозорі процедури формування консультативних органів, конкурсні відбори, квотування та ротація дозволяють уникати надмірної концентрації впливу в руках кількох великих організацій [89]. Важливо забезпечити участь локальних ініціатив – особливо в прифронтових і деокупованих громадах, молодіжних та освітніх спільнот, організацій, що працюють із вразливими групами.

Нарешті, особливим полем, де вплив громадянського суспільства вже є критично важливим, є протидія російській інформаційній агресії. Фактчекінгові платформи, мережі OSINT-дослідників, освітні курси з медіаграмотності, волонтерські кампанії, спрямовані на пояснення української позиції міжнародній аудиторії, формують «громадянський фронт» інформаційної безпеки. Підвищення якості цього впливу потребує системних партнерств між ІГС, урядовими структурами, міжнародними організаціями, а також інтеграції напрацьованих громадянським суспільством методик у державні стратегії інформаційної безпеки, освіти та культури.

Узагальнюючи, механізми підвищення якості впливу громадянського суспільства на реалізацію державної інформаційної політики охоплюють:

- поглиблення правових рамок участі та їх наповнення реальними процедурами;
- створення інституцій співтворення політики;
- розвиток цифрових інструментів участі й співуправління;
- інвестиції у спроможність ІГС та інклюзивність їхньої участі;
- інституціалізацію громадянських практик у сфері протидії дезінформації та документування війни.

Ці елементи задають контури цільової моделі партнерства «держава – громадянське суспільство» в інформаційній сфері. Питання ж глибшої інституційної, нормативної та організаційно-технічної трансформації цієї взаємодії розглянуто у підрозділі 3.3.

3.3. Інституційні, нормативні та організаційно-технічні шляхи розвитку участі громадянського суспільства в системі реалізації державної інформаційної політики України

Перехід до стійкої моделі взаємодії «держава – громадянське суспільство» в інформаційній сфері вимагає не лише точкового вдосконалення інструментів, а й глибокої інституційної трансформації. У дослідженнях перехідного правосуддя та політики пам'яті наголошується, що без реального залучення громадянського суспільства до формування «нарративу правди» та механізмів пам'яті держава ризикує втратити легітимність, а суспільство – відчуття справедливості [96] .

У цьому сенсі доцільно говорити про формування нового «інформаційного суспільного договору», у якому громадянське суспільство визнається співтворцем стратегічних рішень у сфері інформаційної політики та smart power. Для України, що

переживає екзистенційну війну й одночасно рухається шляхом євроінтеграції, такий договір має включати: спільне осмислення минулого (політика пам'яті), формування реалістичного бачення загроз, пов'язаних із російським реваншизмом, та інституціалізацію участі громадянського суспільства у стратегічних рішеннях щодо інформаційної безпеки, освіти, культури.

Одним із можливих інституційних рішень є створення при вищих органах державної влади постійно діючого дорадчого органу нового типу – умовної «Ради стратегічної довіри» або «Ради старійшин». Такий орган міг би об'єднати авторитетних представників різних середовищ: духовних лідерів, військових із беззаперечним авторитетом серед побратимів, науковців, діячів культури, підприємців із виразною громадянською позицією, лідерів волонтерських та ветеранських спільнот. Подібні структури, як показує досвід низки країн, відіграють роль «морального компаса» – вони не підмінюють конституційні органи влади, але формулюють публічні позиції щодо ключових ціннісних питань, політики пам'яті та стратегічних реформ.

Окремим напрямом діяльності такої Ради могло б стати кураторство ключових національних проєктів у сфері історичної пам'яті та культурної політики, які безпосередньо впливають на інформаційний простір. Український інститут національної пам'яті у документі «10 принципів меморіалізації російсько-української війни» наголошує, що меморіальні практики мають одночасно: гідно вшановувати жертв, попереджати повторення злочинів, захищати правду про події, інтегрувати досвід війни в сучасну культуру [78].

У цьому контексті ідея створення Пантеону Національних Героїв України – великого меморіально-освітнього комплексу з потужним цифровим компонентом – виглядає логічним продовженням процесів nation-building. Публічні інтелектуали, зокрема Т. Возняк та В. Кіпіані, підкреслюють, що єдиний Пантеон Героїв є маркером зрілості політичної нації: він фіксує канон фігур, подій та цінностей, навколо яких вибудовується спільна. Розміщення такого комплексу на Чернечій горі

в Каневі, поруч із могилою Тараса Шевченка, має потужний символічний вимір: поєднання простору поетичної «пророчої» традиції, панорами Дніпра як націєтворчої ріки та сучасної архітектури пам'яті створює сильний образ безперервності української боротьби за свободу від козацької доби до нинішньої війни.

Міжнародний досвід демонструє ефективність поєднання меморіальних комплексів із цифровими архівами та освітніми інституціями. Меморіал Яд Вашем в Ізраїлі поєднує фізичний простір пам'яті з масштабними електронними колекціями документів, свідчень та дослідницькими програмами, що формують глобальний наратив про Голокост (Yad Vashem, офіц. сайт). Музей і Меморіал 11 вересня у Нью-Йорку разом із «9/11 Digital Archive» забезпечують довгострокове збереження свідчень та відкритий доступ до них для дослідників і громадськості (National September 11 Memorial & Museum; 9/11 Digital Archive). Для України Національний Пантеон і Національний цифровий архів війни могли б стати аналогічним «якорем пам'яті» – але з урахуванням українського досвіду й потреб перехідного правосуддя.

Україна вже має приклади ініціативного документування війни. Досвід Державного архіву Миколаївської області демонструє, як архівні установи в умовах війни можуть «захоплювати» цифрові матеріали (фото, відео, дописи в соцмережах), забезпечувати їх верифікацію, опис і збереження у відповідності до міжнародних стандартів [81]. Національний цифровий архів війни, створений на стику державних архівів, наукових інституцій та організацій громадянського суспільства, міг би виконувати одразу кілька функцій: доказову (для міжнародних судів та механізмів перехідного правосуддя), освітню (база для оновлених навчальних програм і музейних експозицій), меморіальну (збереження індивідуальних історій) та стратегічну (джерельна база для національного наративу про війну).

Важливо, що участь громадянського суспільства в такому проєкті має бути не допоміжною, а структурною: правозахисні організації, волонтерські ініціативи,

журналістські об'єднання виступають ключовими агентами збору свідчень, розроблення етичних стандартів їх використання, захисту прав жертв і свідків.

Наступним стратегічним напрямом є глибока ревізія освітньої та гуманітарної політики з позицій деколонізації. Українські дослідники політики пам'яті (зокрема В. Бабка) наголошують, що радянські та російські історичні міфи, якщо їх не демонтовано, відтворюють залежність навіть після формального здобуття незалежності. Документи Українського інституту національної пам'яті прямо вказують на необхідність очищення національного нарративу від імперських оптик і розгляду російсько-української війни як етапу багатовікової боротьби за свободу.

Оновлені програми з історії, громадянської освіти, культурології мають:

- чітко ідентифікувати Російську Федерацію як історичного агресора щодо України;
- пояснювати логіку імперської політики та її сучасні форми (колоніальні війни, культура заперечення, дезінформація);
- інтегрувати досвід нинішньої війни в ширший контекст визвольних змагань;
- розвивати критичне мислення й медіаграмотність як інструменти захисту від маніпуляцій).

Тут важливо підкреслити, що мета деколонізації – не культивування ненависті, а формування реалістичного розуміння загроз і запобігання відтворенню «п'ятої колони» через маніпулювання історією та ідентичністю.

Організаційно-технічні шляхи розвитку участі громадянського суспільства в інформаційній політиці безпосередньо пов'язані з цифровою демократією та правовими рамками доступу до інформації й свободи об'єднань. Закон України «Про доступ до публічної інформації» задає правову основу для прозорості й громадського контролю, тоді як Закон «Про громадські об'єднання» – для свободи асоціацій, спрощуючи реєстрацію та діяльність неурядових організацій).

Паралельно розвивається інфраструктура електронної демократії та GovTech: платформи e-DEM, «Дія», національні портали відкритих даних. Інтеграція інструментів участі – петицій, консультацій, опитувань, громадського бюджету – у

цифрові сервіси створює можливості для реального впливу громадян та організацій на політики, зокрема й інформаційні. Для того, щоб цей вплив був системним, необхідні:

- уніфіковані стандарти цифрових консультацій;
- модулі публічного моніторингу виконання рішень;
- захищена інфраструктура для участі інститутів громадянського суспільства (захист персональних даних, протидія кібератакам, протоколювання втручань).

Окремого значення набувають питання фінансової та інституційної підтримки ІГС з боку держави та донорів. Аналітика ISAR «Єднання» і CSO Meter підкреслює, що надмірна орієнтація на проектне фінансування, без підтримки базових витрат організацій (персонал, аналітика, комунікації), обмежує їхню здатність до стратегічної участі у виробленні політик [69]. Тому модернізація законодавства й державних програм підтримки має передбачати інституційні гранти, довгострокові партнерські програми в інформаційній сфері (медіаграмотність, протидія дезінформації, документування війни, політика пам'яті).

Публічні інтелектуали, зокрема В. Пекар, наголошують, що нинішня війна є «марафоном», а не спринтом, і тому критично важливими стають не лише мобілізаційна здатність суспільства, а й уміння будувати довгострокові інституції – і в державному секторі, і в секторі громадянського суспільства. Після завершення активної фази бойових дій Україна зіткнеться з викликами відбудови, реінтеграції ветеранів, трансформації економіки та продовження боротьби за суб'єктність у міжнародній політиці; у всіх цих сферах інформаційна політика й участь громадянського суспільства відіграватимуть ключову роль.

Узагальнюючи, інституційні, нормативні та організаційно-технічні шляхи розвитку участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України мають рухатися у таких напрямках:

- перехід від кризової мобілізації до інституційного партнерства між державою та інститутів громадянського суспільства;

- формування нових дорадчих і меморіальних інституцій (Рада стратегічної довіри, Пантеон Національних Героїв, Національний цифровий архів війни);
- системна деколонізація гуманітарної політики та посилення історичної й медіаграмотності;
- розбудова цифрових інфраструктур пам'яті та участі;
- модернізація законодавства й фінансових механізмів підтримки громадянського суспільства.

Реалізація цих кроків має бути підпорядкована стратегічній меті – зробити українське громадянське суспільство повноцінним партнером держави у формуванні й реалізації smart power, здатної гарантувати не лише перемогу у війні, а й довгострокову стійкість та суб'єктність України в глобальному інформаційному просторі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі «Роль громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики» відповідно до поставленої мети розв'язано комплекс взаємопов'язаних завдань, спрямованих на теоретико-методологічне обґрунтування, оцінювання та вдосконалення участі інститутів громадянського суспільства в інформаційній політиці України в умовах російсько-української війни та цифрової трансформації. На основі опрацювання наукових джерел, аналізу нормативно-правових актів, практики взаємодії держави й інститутів громадянського суспільства, а також конкретних кейсів волонтерських, медійних і просвітницьких ініціатив сформульовано такі висновки.

1. Досліджено сутність і еволюцію державної інформаційної політики в системі публічного управління. Показано, що в сучасних умовах державна інформаційна політика виходить за рамки суто регулятивного впливу на медіасферу і свободу слова та набуває стратегічного виміру *smart power*, який поєднує інформаційні, культурні, освітні, правові й безпекові інструменти. Визначено основні етапи її розвитку в Україні – від декларативних підходів 1990-х років до більш комплексної моделі, зорієнтованої на забезпечення інформаційної безпеки, протидію дезінформації, розбудову цифрової держави й залучення громадян до процесів ухвалення рішень.

2. Охарактеризовано роль і місце громадянського суспільства в системі публічного управління та архітектурі інформаційної безпеки держави. Обґрунтовано, що в українських умовах громадянське суспільство виступає не лише «сферою свободи» чи сукупністю окремих організацій, а й мережевою структурою солідарних практик, яка в критичні моменти історії бере на себе функції мобілізації, самозахисту та стратегічної ініціативи. Показано, що класичні ліберальні, республіканські, комунітарні й мережеві підходи до аналізу громадянського

суспільства доповнюються сучасними концепціями ненасильницького спротиву, критичної маси, *smart power* та *resilience*, що дає змогу глибше пояснити український досвід після 2014 року.

3. Систематизовано теоретико-концептуальні підходи до аналізу участі громадянського суспільства в інформаційній політиці держави. На основі опрацювання українських та зарубіжних досліджень узагальнено уявлення про громадянське суспільство як співтворця державної інформаційної політики й носія *smart power*. Показано, що поєднання концепцій *soft power*, *smart power*, теорій колективної дії, ненасильницького спротиву та критичної маси дає підстави розглядати громадянські ініціативи не лише як «реакцію на політику», а як активний чинник формування національних наративів, міжнародної підтримки та внутрішньої стійкості суспільства до дезінформації.

4. Проаналізовано нормативно-правові, інституційні та організаційні засади участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної інформаційної політики України. Встановлено, що законодавство України у сфері інформаційної політики, національної безпеки, медіа, розвитку громадянського суспільства та волонтерської діяльності закріплює принципи відкритості, прозорості, партисипативності та визнання ролі інститутів громадянського суспільства як партнерів держави. Разом з тим виявлено нерівномірність реалізації цих норм: формалізм частини механізмів консультацій з громадськістю, різний рівень розвитку електронних інструментів участі, обмеженість інституційної взаємодії на етапах розроблення стратегічних документів.

5. Досліджено трансформацію участі громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики України у 2014–2021 роках та після початку повномасштабного вторгнення 2022 року. Виокремлено три етапи:

– період до 2014 року – домінування переважно правозахисних і просвітницьких форматів участі, слабка інтеграція громадянського суспільства в безпековий вимір інформаційної політики;

– 2014–2021 роки – етап «кризової мобілізації», коли громадянське суспільство компенсує слабкість державних інститутів у сфері оборони, інформаційної безпеки та міжнародної комунікації;

– з 2022 року – етап екзистенційної війни, в якому мережеві ініціативи громадянського суспільства стають невід’ємною частиною оборонної спроможності та внутрішньої й зовнішньої інформаційної політики. Показано, що інституційне оформлення цієї взаємодії відстає від реальних практик, що створює виклики для стійкого розвитку.

6. Оцінено ефективність чинних механізмів взаємодії «держава – громадянське суспільство» у сфері інформаційної політики на основі розроблених критеріїв. Запропоновано критеріальну модель, що враховує нормативну визначеність, інституційну спроможність, відкритість і прозорість, реальний вплив на зміст рішень, цифровий вимір та резиліентність. З’ясовано, що чинні механізми участі є частково ефективними: вони демонструють високу результативність у періоди гострої кризи, коли активна меншість забезпечує мобілізацію ресурсів і зміну порядку денного, але недостатньо інтегровані в систему стратегічного управління в більш стабільні періоди. Виявлено проблеми формалізму, нерівномірного розвитку спроможностей інститутів громадянського суспільства, обмеженої участі в розробленні стратегічних документів та низького рівня інституційної пам’яті.

7. Обґрунтовано інституційні, нормативні та організаційно-технічні напрями вдосконалення участі громадянського суспільства в системі реалізації державної інформаційної політики України. Сформовано комплекс пропозицій, до якого віднесено: поглиблення спільного стратегування (*co-creation*) у розробленні стратегічних документів; розвиток цифрових інфраструктур участі з урахуванням феномену критичної маси; інвестиції в спроможність інститутів громадянського суспільства діяти як суб’єкти *smart power*; інституційну підтримку меморіальних, освітніх та медійних проєктів; удосконалення фінансово-податкових механізмів

підтримки організацій, що працюють в інформаційній сфері; посилення зовнішнього виміру *smart power* України через громадянські ініціативи. Розроблено пропозиції щодо створення дорадчих органів нового типу, розвитку національних проєктів у сфері історичної пам'яті, розбудови національного цифрового архіву війни, системної деколонізації освітньої та гуманітарної політики, модернізації законодавства про громадські об'єднання та публічні консультації, підтримки безпечної цифрової інфраструктури для інститутів громадянського суспільства та інтеграції українських громадських ініціатив у міжнародні мережі протидії дезінформації.

Узагальнюючи результати дослідження, сформульовано висновок, що українське громадянське суспільство вже сьогодні відіграє роль одного з ключових факторів виживання та стійкості держави в умовах екзистенційної війни, а також є важливим джерелом *smart power* України. Подальший розвиток державної інформаційної політики має будуватися не на спробах підмінити або «поглинути» громадянські ініціативи, а на визнанні їхньої суб'єктності, підтримці інституційної спроможності та розбудові механізмів співуправління й спільної відповідальності за стратегічні рішення.

Поставлена в магістерській роботі мета досягнута, усі основні завдання дослідження виконані. Теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації можуть бути використані органами державної влади під час удосконалення стратегічних документів у сфері інформаційної політики та розвитку громадянського суспільства, інститутами громадянського суспільства – для планування й реалізації адвокаційних, освітніх, медійних і меморіальних проєктів, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з публічного управління та інформаційної політики. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом інструментів *smart power* у конкретних інформаційних кампаніях, розробленням системи індикаторів оцінювання ефективності взаємодії

«держава – громадянське суспільство» та вивченням довгострокових наслідків війни для інституційного розвитку українського громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII.
4. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 № 537-V.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017.
6. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки : Указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016.
7. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки.
8. Голованова Н. В. Інформаційна політика України як європейської держави в умовах сучасних загроз // Публічне урядування. – 2019. – № 3(18). – С. 144–158.
9. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання : монографія. – Київ : Гельветика, 2017. – 168 с.
10. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посіб. – Київ : КНТ, 2006. – 280 с.
11. Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту // Політичний менеджмент. – 2009. – № 5. – С. 131–141.
12. Ржевська Н.Ф. Сучасна інформаційна політика: досвід США для України // Political Studies. – 2024. – № 1(7). – С. 68–85.

13. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. – 420 с.
14. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Харків : Право, 2013. – 536 с.
15. Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення : монографія / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної, В. І. Шакуна. – Київ : Алерта, 2023. – 304 с.
16. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналітична доповідь / за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. – Київ : НІСД, 2018. – 128 с.
17. Бекешкіна І., Корнієвський О. та ін. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналітична доповідь / Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. – Київ, 2018. – С. 38.
18. Кононенко В. В., Лапшин С. А. Громадянське суспільство та держава: співвідношення в публічному управлінні // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. – № 8.
19. Кисельова О. М. Роль громадянського суспільства у розбудові сучасної соціальної держави в Україні // Constitutional and Legal Studies. – 2024. – С. 68–73.
20. Громадянське суспільство : курс лекцій / уклад. Т. М. Борко. – Миколаїв : МНАУ, 2023. – 153 с.
21. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. – New York : Basic Books, 1973. - P. 110
22. Castells M. The Rise of the Network Society. – 2nd ed. – Malden, MA ; Oxford : Wiley-Blackwell, 2010. . – P. 90–97.
23. Chadwick A. The Hybrid Media System: Politics and Power. – 2nd ed. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – P. 129–137.

24. Duff A. The past, present and future of information policy: Towards a normative theory of the information society // *Information, Communication & Society*. – 2004. – Vol. 7, No. 1. – P. 69–87.
25. Nye J. S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. – New York : PublicAffairs, 2004. – P. 40–63.
26. Nye J. S. *Get Smart: Combining Hard and Soft Power* // *Foreign Affairs*. – 2009. – Vol. 88, No. 4. – P. 160–163.
27. Nye J. S. *Public Diplomacy and Soft Power* // *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. – 2008. – Vol. 616. – P. 94–109.
28. Putnam R. D. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. – Princeton : Princeton University Press, 1993.
29. Pomerantsev P. *Nothing Is True and Everything Is Possible: The Surreal Heart of the New Russia*. – New York : PublicAffairs, 2014.
30. Pomerantsev P. *This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality*. – London : Faber & Faber, 2019.
31. Pomerantsev P. *How to Win an Information War: The Propagandist Who Defeated Hitler*. – London : Faber & Faber, 2024.
32. *Guidelines for the Development of Media and Information Literacy Policy*. – Strasbourg :
33. *Tackling the risks for democracy of digital political campaigning*. – Strasbourg : Council of Europe, 2022.
34. UNESCO Media & Information Literacy Alliance (GAPMIL) : *Global overview booklet*. – Paris : UNESCO, 2022.
35. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
36. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР.
37. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI.
38. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

39. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996.
40. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021.
41. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX.
42. Тихомирова Л. А. Інформаційна політика: теорія і практика : навч. посіб. – К. : Академія, 2008.
43. Media Literacy Index of Ukrainians: 2020–2023. Fourth Wave. – Kyiv : Detector Media, 2024.
44. Media Literacy Index of Ukrainians: 2020–2024. Fifth Wave. – Kyiv : Detector Media, 2025.
45. Комісія з журналістської етики. Етичний кодекс українського журналіста. – К. : КЖЕ, 2013.
46. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Звіт про діяльність Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки за 2023 рік. – К., 2024.
47. IREX. Learn to Discern in Education (L2D-Ed): Ukraine. Program Overview. – Washington, DC, 2019.
48. Puglisi R. A People’s Army: Civil Society as a Security Actor in Post-Maidan Ukraine. – Rome : Istituto Affari Internazionali, 2015.
49. Bartkowski M., Volkava E. The Ukrainian Soccer Ultras: Allies of the Resistance // openDemocracy. – 26.06.2014.
50. Chenoweth E., Stephan M. Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict. – New York : Columbia University Press, 2011.
51. Chenoweth E. The 3.5% Rule: Understanding What Makes Protest Powerful. – Harvard Kennedy School, 2019.

52. Civil Society in Ukraine in the Context of War: Report on a Comprehensive Sociological Research. – Kyiv : ISAR Ednannia, 2023.
53. 2023 Civil Society Organization Sustainability Index (CSOSI): Ukraine. – USAID, Pact, 2024.
54. Volintiru C., Kravets N. Local Stakeholders and Ukraine's Resilience. – Washington, DC : The German Marshall Fund of the United States, 2025.
55. Pomerantsev P. This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality. – London : Faber & Faber, 2019.
56. Sydoruk O. Ukraine after Euromaidan: Increased Pluralism amid Continuing Oligarchy // Ukraine after Euromaidan: Examining Changes and Challenges. – Stuttgart : Ibidem Press, 2018.
57. ICEYE. Ukraine Acquires Access to ICEYE's SAR Satellite Constellation. – Press Release, 2022.
58. Did Ukraine's Civil Society Help Turn Back the Russians? – Kyiv : New Europe Center, 2022.
59. Civil Society Organization Sustainability Index: Central and Eastern Europe and Eurasia 2023. – USAID, 2024.
60. The Transformation and Functions of Ukrainian Civil Society in the Context of War. – The Hague : Clingendael Institute, 2023.
61. Панцир С., Когут А. Е-демократія в Україні: інструменти участі громадян у виробленні політики. – Київ : Центр політико-правових реформ, 2018.
62. Клімушин П. С., Серенок А. О. Електронне урядування та електронна демократія в Україні: стан і перспективи розвитку. – Харків : Право, 2020.
63. Українське громадянське суспільство під час війни: аналітичний звіт. – Київ : ІСАР «Єднання», 2022.
64. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні в умовах війни : аналітична доповідь. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2024.

65. Come Back Alive: How does Ukraine's largest charity foundation work // War in Ukraine. – 16.05.2024.
66. Come Back Alive Foundation – Charity Organization. Офіційний сайт фонду «Повернись живим». URL: <https://savelife.in.ua>.
67. ICEYE signs contract to provide Government of Ukraine with access to its SAR satellite constellation. – 18.08.2022.
68. People's Satellite // Serhiy Prytula Charity Foundation. Офіційний сайт.
69. It takes a village: How Ukrainians became a crowdfunding society // War in Ukraine. – 25.10.2022.
70. The invisible army of Ukrainian volunteers: “Without them, the country's defense and society would have suffered enormous losses” // Le Monde. – 06.04.2025.
71. Chenoweth E., Stephan M. J. Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict. – New York : Columbia University Press, 2011.
72. Crisp N. The 3.5% rule: how a small minority can change the world // BBC Future. – 2019.
73. Civil Society in Ukraine During Wartime, 2022–2025. – ISAR Ednannia, Kyiv International Institute of Sociology. – 2025.
74. Civil Society in Wartime: A Sector That Grows, Transforms, and Builds a New Level of Public Trust. – ISAR Ednannia, 31.10.2025.
75. Civil Society in Ukraine in the Context of War. – ISAR Ednannia, Kyiv International Institute of Sociology, UCIPR, CEDEM. – Kyiv, 2023.
76. CSO Meter. 2024 Ukraine Country Report. – European Center for Not-for-Profit Law, 2024.
77. Shadow Report on the Implementation of the EU–Ukraine Association Agreement (Human Rights Section). – ZMINA, 2024.
78. Капустинська Т. Держава та НУО: партнерство, а не боротьба // Philanthropy in Ukraine. – 30.07.2025.

79. Implementation of the State Anti-Corruption Program Measures in the Fourth Quarter of 2024: Law on Public Consultations, Indicators for Assessing the Integrity of Judges and State Property Policy. – National Agency on Corruption Prevention, 03.03.2025.
80. Council of Europe. Council of Europe Action Plan for Ukraine 2023–2026. – Strasbourg : Council of Europe, 2023–2024.
81. Mureddu F., Misuraca G. Co-Creation of Public Services. – Brussels : The Lisbon Council, 2015.
82. Ansell C., Torfing J. Co-creation as Public Governance: Revisiting the Bright and Dark Sides // Public Management Review. – 2024.
83. OECD. Government at a Glance 2025: Citizen Participation and Deliberation. – Paris : OECD Publishing, 2025.
84. Citizens' Assemblies: Participatory Democracy in Action. – European Center for Not-for-Profit Law, 2024.
85. Бабка В. Політика пам'яті: спроба теоретичного синтезу, моделі та практики // Політичний менеджмент. – Режим доступу: сайт ІПіЕНД НАН України.
86. Український інститут національної пам'яті. 10 принципів меморіалізації російсько-української війни; матеріали щодо формування Національного пантеону. – Офіційний сайт УІНП. URL: <https://uinp.gov.ua>.
87. Возняк Т. Два принципи формування політичної нації // Ї. – Львів, 2022.
88. Кіпіані В. Де місце Пантеону Героїв України? – Публікація в українських ЗМІ.
89. Yad Vashem. Collections and Archives. – Офіційний сайт Меморіального комплексу Голокосту «Яд Вашем». URL: <https://www.yadvashem.org>.
90. National September 11 Memorial & Museum. The Collection. – Офіційний сайт музею. URL: <https://www.911memorial.org>.
91. 9/11 Digital Archive. – Офіційний цифровий архів подій 11 вересня. URL: <https://911digitalarchive.org>.

92. Картузов К., Мустяца Н. Ініціативне документування війни: досвід Державного архіву Миколаївської області // *Архіви України*. – 2025. – № 3 (344). – С. 56–72.
93. ISAR Ednannia; Center for Philanthropy. *Civil Society in Ukraine During Wartime*; аналітичні матеріали про стан сектору громадянського суспільства в умовах війни. – Київ, 2024–2025.
94. Eastern Europe Foundation; Програма EGAP. Матеріали про платформу e-DEM (Local Petitions, Public Budget, Public Consultations). – 2021–2025.
95. CSIS Commission on Smart Power. *A Smarter, More Secure America*. – Washington, DC : Center for Strategic and International Studies, 2007.
96. Nossel S. *Smart Power* // *Foreign Affairs*. – 2004. – Vol. 83, No. 2.
97. Пекар В. Публічні виступи та інтерв'ю про війну, майбутнє України та роль громадянського суспільства (2022–2025 рр.) – Онлайн-архіви ЗМІ та авторські сторінки в соцмережах.
98. Кревський А.Ю. Роль громадянського суспільства в реалізації державної регіональної інформаційної політики. /Кревський Андрій Юрійович// *Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах : Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції в 3 т. Київ-Вроцлав, 23 жовтня 2025 р.* – Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2025 Т. 2. 144 с. С. 40–45.

Звіт подібності

Метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

Роль громадянського суспільства в реалізації державної інформаційної політики

Автор

Науковий керівник / Експерт

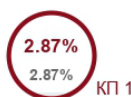
Кревський Андрій Юрійович Карпенко О.В., д.держ.упр., проф.

підрозділ

кафедра національної економіки та публічного управління

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

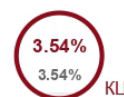
25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

13916

Кількість слів

118688

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		9

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/47970/2/%D0%96%D0%A3%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%95%D0%9B_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82_.pdf	14 0.10 %
2	http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Zbirnyk1.pdf	13 0.09 %
3	https://ekmair.ukma.edu.ua/items/f50e61f5-014f-4291-9027-f4d1252c6aed	13 0.09 %
4	http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Zbirnyk1.pdf	12 0.09 %
5	http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Zbirnyk1.pdf	12 0.09 %

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління

Вроцлавський Університет
Факультет права, управління та економіки
Інститут адміністративних наук

ЗБІРНИК ТЕЗ
IV Міжнародної науково-практичної конференції

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ

POLITYKA PUBLICZNA I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ
STRATEGICZNĄ W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2025 року

2
том • volume • tom

«ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»

Київ–Вроцлав

УДК 621:351/354

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Факультету економіки та управління КНЕУ імені Вадима Гетьмана
протокол №1 від 23.09.2025*

Тези публікуються в авторській редакції.
Організаційний комітет залишає за собою право не поділяти думку авторів.

Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах : Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції в 3 т. Том 2.. Київ-Вроцлав, 23 жовтня 2025 р. Київ : «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2025. 144 с.

Збірник тез укладено за підсумками досліджень, представлених на IV Міжнародної науково-практичної конференції «Державна політика та управління стратегічними комунікаціями в кризових умовах» 23 жовтня 2025 року. Доповіді учасників презентують наукові результати щодо діяльності органів держаної влади в кризових умовах, зокрема збройної агресії проти України задля подальшого розвитку спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Леонід АРСЕНОВИЧ	д.філософ. публ. упр. та адмін.
Віталій ГАВРИЛЯК	д.філософ. публ. упр. та адмін.
Сергій КВІТКА	д.держ.упр., проф.

УДК 621:351/354

© «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ», 2025

КИРИЧЕНКО Наталія ДОВІРА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ДЕРЖАВИ: ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ У КРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЯХ	29
КИРИЧЕНКО Вадим ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА, СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
КОВАЛЬ Дмитро АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ: ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ДИЛЕМИ	33
КОЛЕСОВА Катерина ПРОБЛЕМАТИКА ВИКОРИСТАННЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ	36
КОРОБЦОВ Антон ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ (ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ)	38
КРЕВСЬКИЙ Андрій РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	40
ЛУДАН Вероніка ЦИФРОВІ КАНАЛИ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ ПІД ЧАС КРИЗ: ВІЙНА, ПАНДЕМІЯ, НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ	43
МАРТИНЮК Тетяна ПЛАТФОРМА «СВОЇ» – ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ	45
МІЛЮХІНА Анастасія ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	47
МІЩЕНКО Олена ЕЛЕКТРОННІ ТЕНДЕРИ ТА ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ: ВІД PROZORRO ДО НАСТУПНОГО РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ	50
ІЛЬЮЩЕНКОВА Ірина МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ОФІЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	52
ОНИЩЕНКО Дар'я МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ	54
ОНИЩЕНКО Наталія ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ У ДЕРЖСЕКТОРІ: ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ТА ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ	56

Андрій КРЕВСЬКИЙ
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У ХХІ столітті інформація перетворилась на стратегічний ресурс, а ефективна інформаційна політика – на один із ключових чинників національної безпеки. В умовах гібридної війни, спричиненої російською агресією проти України, питання інформаційного суверенітету набуває особливої актуальності. При цьому, не менш важливим за державний центр стає саме регіональний рівень, де відбувається безпосередня взаємодія між органами публічної влади, засобами масової інформації, місцевими громадами та інституціями громадянського суспільства. Саме в регіонах фіксуються основні вектори інформаційного впливу на населення – як з боку державних органів, так і зовнішніх агресорів, які використовують локальні контексти для поширення фейків, недовіри до влади та дестабілізації ситуації.

З огляду на обмеженість ресурсів державних органів на місцях, зростає значення активної участі громадських організацій, медіаплатформ, волонтерських ініціатив у побудові інформаційної стійкості територіальних громад. Саме громадянське суспільство здатне адаптувати інформаційну політику до потреб місцевих жителів, забезпечити зворотний зв'язок та сприяти формуванню довіри до демократичних інституцій.

Регіональна інформаційна політика – це частина загальнодержавної політики, адаптована до потреб і викликів конкретних територіальних громад. Вона має забезпечити оперативну протидію фейкам, дезінформації, інформаційній ізоляції регіонів, формування локального медіа-середовища та підтримку ініціатив, що сприяють інформаційній стійкості населення. Громадянське суспільство – один із ключових партнерів у цій сфері, особливо в умовах обмежених ресурсів місцевих державних адміністрацій.

Варто також звернути увагу на трагічний досвід, який Україна отримала внаслідок повного провалу регіональної інформаційної політики в окремих територіях. Зокрема, йдеться про Крим і частину Донецької та Луганської областей, де ще до початку відкритої військової агресії Російської Федерації проти України відбувалась активна інформаційна експансія з боку держави-агресора. Протягом багатьох років на цих територіях не існувало повноцінної державної присутності в інформаційному полі, натомість ефірний, інтернет- і друкований простір був заповнений проросійськими наративами, відвертою дезінформацією та маніпуляціями.

Особливо тривожною була майже повна відсутність ефективних громадських ініціатив або медіаактивістів, які могли б стати запобіжником у ситуації, коли державна політика виявилась нездатною забезпечити інформаційний суверенітет на цих територіях. Низький рівень медіаграмотності населення, ізоляція від українського інформаційного простору, брак незалежних громадських медіа – усе це створило сприятливі умови для підготовки й реалізації інформаційної окупації.

Цей урок є надзвичайно важливим: держава не повинна залишати регіони сам на сам із викликами інформаційної війни. Там, де немає спроможної регіональної інформаційної політики та сильної громадянської участі, виникає вакуум, який швидко заповнюється чужими наративами. Тому основним висновком з цих подій має бути стратегічне посилення участі громадських інституцій у реалізації інформаційної політики в кожному регіоні України.

Можна побачити що взаємодія державних структур із громадськими ініціативами (наприклад, Центрами медіаграмотності, молодіжними радами, місцевими ЗМІ) дозволяє швидко реагувати на ворожі наративи, поширювати перевірену інформацію та посилювати довіру громадян до влади. Ініціативи як "Фільтр", "StopFake" та аналітичні продукти Центру стратегічних комунікацій можуть бути адаптовані до регіонального рівня через створення локальних медіаплатформ та інформаційних хабів.

Росія всього за рік витрачає понад 4,6 млрд доларів на інформаційні операції, Левова доля цих коштів витрачається на операції саме на території України. Тому саме на місцевому рівні громадянське суспільство має діяти як перша лінія інформаційного фронту. Організація тренінгів з медіаграмотності для школярів, підтримка локальних журналістських проєктів, відкриті публічні обговорення та регіональні партнерства з бізнесом – усе це робить регіональну політику реально ефективною.

На мою думку, регіональна інформаційна політика має будуватись за принципом співучасті: держава надає нормативну, фінансову та технічну підтримку, а громадянське суспільство забезпечує гнучкість, достовірність та адаптацію до конкретних потреб громади.

Вцілому вийшла класна робота. Було продемонстровано, що саме на регіональному рівні громадянське суспільство здатне найбільш ефективно реалізовувати інформаційну політику спільно з владою. Це дає змогу оперативно реагувати на загрози, формувати довіру та впроваджувати інноваційні практики в інформаційну безпеку регіонів.

Протягом перших трьох десятиліть незалежності України категорія «ефективність» лише зрідка визначала напрям чи якість державної політики. Багато управлінських рішень були декларативними, не мали практичного механізму реалізації або належного контролю. Інформаційна політика, зокрема на регіональному рівні, залишалась однією з найслабших ланок державного управління. Вона часто обмежувалась окремими

заходами без системності, фінансування чи аналітичної підтримки. Цей вакуум став фатальним у 2014 році, коли державі не вистачило ресурсу для протидії зовнішній дезінформації, а громадянське суспільство ще не було готове її підстрахувати.

У цьому контексті роль громадських організацій, особливо в регіонах, має визначальне значення. Саме вони здатні забезпечити сталість, гнучкість, наближеність до громади, постійний зворотний зв'язок, а головне – підтримати ті сфери, де держава тимчасово виявляється неефективною. Потенціал громадянського суспільства у протидії інформаційним загрозам, просуванні медіаграмотності, поширенні критичного мислення та формуванні стійких локальних медіа є однією з ключових умов для збереження демократичної моделі управління.

Отримані висновки мають практичну цінність у професійній діяльності фахівців з публічного управління, оскільки ілюструють необхідність стратегічного партнерства влади та громад у сфері інформаційної політики.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 №2657-ХІІ.
2. Стратегія інформаційної безпеки України (Указ Президента №685/2021).
3. Центр стратегічних комунікацій і інформаційної безпеки: <https://spravdi.gov.ua/>
4. Платформа з медіаграмотності Мінкульту "Фільтр": <https://filter.mkp.gov.ua/>
5. Приклад Румунії: <https://spravdi.gov.ua/samozahyst-demokratiyi-yak-rumuniya-prysikla-zovnishni-vtruchannya-u-vybory/>
6. StopFake: <https://www.stopfake.org/>
7. VoxUkraine: <https://voxukraine.org/>
8. National Democratic Institute (NDI): <https://www.ndi.org>
9. IREX – Media Sustainability Index Ukraine: <https://www.irex.org/resource/media-sustainability-index-msi>

н а у к о в е в и д а н н я

ЗБІРНИК ТЕЗ
IV Міжнародної науково-практичної конференції

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ТА УПРАВЛІННЯ
СТРАТЕГІЧНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

POLITYKA PUBLICZNA
I ZARZĄDZANIE KOMUNIKACJĄ STRATEGICZNĄ
W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

PUBLIC POLICY AND STRATEGIC COMMUNICATION
MANAGEMENT IN CRISIS CONDITIONS

23 жовтня 2025 року

2

том • volume • tom

Авторська редакція

Упорядник та виготовлювач
ГО «ОФІС ЦИФРОВОГО ВРЯДУВАННЯ»
digital.gov.office@gmail.com

Підписано до друку 30.10.2025. Формат 60x84 /16. Папір офісний. Гарнітура TimesNewRoman
Спосіб друку цифровий. Ум. друк. арк. 14.18 Наклад 300